

บทที่ 3

ประวัติส่วนตัวของอิมามอันนะวะวีย์

3.1 ประวัติส่วนตัวของอิมามอันนะวะวีย์

3.1.1 เชื้อสายต้นตระกูล

อิมามอันนะวะวีย์ ชื่อเต็มว่า มุฮยิดดีน อับดุลอะซีส บิน ซะกาเรีย ยาฮยา บิน ซะรอฟ อัล ฮิซามีย อันนะวะวีย์ ท่านอิมามอันนะวะวีย์มีเชื้อสายต้นต่อจนถึงท่านซอฮาบะห์ คือ ยาฮยา บิน ซะรอฟ บิน มุรริย บิน ฮาซัน บิน ฮูเซน บิน มุฮัมมัด บิน ญุมอะฮ์ บิน ฮิซาม (Hizam) และซอฮาบะห์ที่เวลานั้น คือท่านฮาเก็ม บิน ฮิซาม (al-Suyuti, 1988 : 25) ท่านอิมามอันนะวะวีย์ถูกขนานนามว่า อะบู ซากาเรีย เนื่องจากตามประเพณีของชาวอาหรับบุคคลใดที่มีนามว่า “ยาฮยา” จะถูกขนานนามว่า “อะบู ซากาเรีย” เพราะชื่อเรียกดังกล่าวอิงไปยังนบีของอัลลอฮ์ คือ ท่านนบี “ยาฮยา” ซึ่งเป็นบุตรของนบีสากาเรีย เช่นเดียวกับชื่อที่ใช้เรียก “อะบูยะอฺกูบ” เป็นชื่อที่ใช้เรียกบุคคลที่มีชื่อว่า “ยูโซฟ” เพราะนามทั้งสองเป็นชื่อของท่านนบีอัลลอฮ์ (‘Abd al-Bārī al-’Ahdal, 1938 : 59) ท่านอิมามอันนะวะวีย์มีชื่อเรียกหลายชื่อแต่มีอยู่ชื่อหนึ่งที่ท่านอิมามอันนะวะวีย์มีชอบให้ใช้เรียก คือ “มุฮยิดดีน” (Muhyī al-Dīn)

3.1.2 การกำเนิดของอิมามอันนะวะวีย์

ท่านเกิดเดือนมุฮัรรอมปี ฮ.ศ. 631 ตรงกับปี ค.ศ. 1233 และเสียชีวิตเมื่อ ปี ฮ.ศ. 676 ตรงกับปี ค.ศ. 1277 ส่วนวันที่ยังไม่ชัดเจนอยู่ระหว่างสิบวันกลางของเดือนมุฮัรรอม คือ ระหว่างวันที่ 10-19 ที่หมู่บ้านนะวาทางตอนใต้ของเมืองดะมัสกัสประเทศซีเรีย เนื่องจากท่านมาจากหมู่บ้านนะวาท่านจึงเป็นที่รู้จักกันในชื่อ อันนะวะวีย์ (ขานนะวา) (Ibn al ‘Aṭār, n.d. : 1-3) นักประวัติศาสตร์อิสลามหลายท่านที่เห็นพ้องกันเกี่ยวกับปีเกิดและเดือนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่มีความขัดแย้งในเรื่องวันที่ เช่น ท่านอิมามอัลสะคอวี (al-Sakhāwī) อิมามอัลซุญตี (Imām al-Suyūṭī) และ

อิมามอัลยาฟิอ (Imām al-Yāfi‘ī) ได้เห็นพ้องกันว่าอิมามอันนะวะวีย์เกิดช่วงสิบวันกลางเดือนมุฮัรโรมปี ฮ.ศ. 631 ทักษะนี้ได้ให้น้ำหนักโดยท่านอิมามอัลชะบَّرคิตี (al-Shabarkhitī) และ อิมามอัลสะคอวี (al-Sakhāwī) ส่วนอิมามอัลอัสนาวี (al-’Asnawī) ได้ให้ทัศนะว่าอิมามอันนะวะวีย์เกิดวันที่ช่วงสิบวันแรกของเดือนมุฮัรโรมปี ฮ.ศ. 631 แต่ส่วนมากนักประวัติศาสตร์ได้เห็นพ้องกันช่วงสิบวันกลางเพราะจากหลักฐานที่น่าเชื่อถือโดยท่านอิบนุอัลอะฏอรุศิษย์เอกของท่านอิมามอันนะวะวีย์ที่ระบุว่าท่านอิมามอันนะวะวีย์เกิดช่วงสิบวันกลางเดือนมุฮัรโรม (al-Haddād, 1992 : 25)

ท่านอิมามอันนะวะวีย์ เกิดที่หมู่บ้าน “นะวา” (Nava) ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศซีเรีย (Syria) อำเภอ หารรอน (Harran) จังหวัด ดารอา (Dar‘a) ระยะทางระหว่างหมู่บ้านนะวาถึงดะมัสกัส 85 กิโลเมตร ระยะทางจากหมู่บ้านนะวาถึงดารอา 40 กิโลเมตร หมู่บ้านนะวาอยู่ติดกับชายแดนประเทศปาเลสไตน์ระยะทาง 10 กิโลเมตร จำนวนประชากรประมาณ 100,000 คน อาชีพส่วนใหญ่ของชาวนะวาทำสวนทำไร่ เช่น ปลูกมันฝรั่ง มะเขือเทศ และหมู่บ้านนะวามีชื่อเสียงด้านปลูกข้าวบาร์เลย์ (Barley) ต้นมะกอก องุ่น เป็นต้น (Yāqūt, 1993 : 815/4)

3.1.3 ครอบครัวของอิมามอันนะวะวีย์

นักประวัติศาสตร์อิสลามไม่ได้ระบุเกี่ยวกับชีวประวัติครอบครัวของท่านอิมามอันนะวะวีย์อย่างละเอียดเว้นแต่สิ่งที่ถูกกล่าวไว้โดยท่าน อิบนุ อัลอะฏอรุ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านอิมามอันนะวะวีย์เกี่ยวกับตระกูลของท่าน บิดาของท่านอิมามันนะวะวีย์มีชื่อว่า ชะรอฟ เป็นลูกของ มุรริย์ บิน ฮะซัน และมีอุละมาอบางท่านได้กล่าวว่า มาจากตระกูลของ ฮีซาม บิน คุัยลิต บิดาของท่านอิมามันนะวะวีย์ทำธุรกิจเปิดร้านขายของที่หมู่บ้านนะวา (Abd al-Wahhab bin Taqy al-Dīn al-Subkiy, 1964 : 396) ท่านเสียชีวิตหลังจากท่านอิมามันนะวะวีย์เสียชีวิตเก้าปีและท่านก็เสียชีวิตเมื่ออายุ 70 ปี ท่านอิบนุอัลอะฏอร (Ibn al-A‘tār) ได้กล่าวว่า “บิดาของท่านอิมามันนะวะวีย์เป็นระดับซัยคที่มีคุณลักษณะซุฮุด วัรฮและวาสิยลลอฮ” อิมามอัลซะฮะบีย¹ (al-Zahabi) ได้กล่าวว่า “บิดาของท่านอิมามันนะวะวีย์เป็นซัยคที่มีความบารอภัตและเป็นคนที่ซอและห์ (คนดี)” (Abd al-Ghani al-Duqr, 2005 : 20-22)

¹ ท่านชื่อ Shamsuddin ท่านเกิดในปี ฮ.ศ. 673 ที่ประเทศซีเรีย และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 748 ท่านเป็นอุละมาอหะดีษ

3.1.4 ชีวิตในวัยเยาว์

อิมามอันนะวะวีย์ ไม่ได้มาจากตระกูลผู้รู้เหมือนอุละมาอ์หลายๆคน พ่อของท่านมีที่ดินแปลงหนึ่งซึ่งได้ปลูกพืชมาเป็นอาหารแก่ครอบครัวลักษณะสำคัญของครอบครัวนี้คือ ความเคร่งครัดในสิ่งที่ฮะลาลและหลีกเลี่ยงที่จะรับประทานสิ่งที่คลุมเครือ ในวัยเด็กอิมามอันนะวะวีย์ ไม่เหมือนเด็กทั่วไป คือไม่ชอบการละเล่นต่างๆ ดังนั้น ตั้งแต่วัยเด็กท่านชอบค้นคว้าหาความรู้อย่างเอาจริงจัง ท่านไม่ชอบกิจกรรมที่ทำให้ท่านห่างจากการท่องจำอัลกุรอาน (al-Suyuti, 1988 : 31) มีอยู่ครั้งหนึ่งที่พวกเขาในหมู่บ้านบังคับให้ท่านไปเล่นด้วยกันปรากฏว่าอิมามอันนะวะวีย์ ถึงกับร้องไห้ เพราะเสียเวลาที่สุดสูญเสียไป จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ท่านสามารถท่องจำอัลกุรอานทั้งเล่มตั้งแต่วัยเด็ก (Zafir Hasan bin al Jab'an, 2008 : 8)

3.1.5 บุคลิกภาพ

ช่วงที่ท่านอิมามอันนะวะวีย์ศึกษาอยู่ที่เมืองตะมัสก์ท่านอาศัยอยู่แบบเรียบง่าย ท่านรับประทานอาหารพื้นๆ ที่พ่อของท่านส่งมาให้จากหมู่บ้านนะวะ ท่านไม่ยอมรับประทานอาหารที่ดูมีระดับ ท่านให้เหตุผลว่า นั่นเป็นอาหารของพวกเขาธรรม ท่านอิบนุ อัลอะฆอรกล่าวว่ "ท่านอิมามอันนะวะวีย์ไม่รับประทานแอ็บเปิ้ลของเมืองตะมัสก์ ฉันทจึงถามถึงสาเหตุดังกล่าว ท่านอิมามอันนะวะวีย์กล่าวว่า เมืองตะมัสก์มีที่ดินวะกัฟ² และที่ดินที่เป็นของผู้ถูกอายัดทรัพย์สินมากมาย และวิธีดำเนินการต่อแผ่นดินดังกล่าวจะต้องใช้หนทางที่ดี และทำการเกษตรแบบมะชากอฮ์³ ซึ่งเกี่ยวกับประเด็นนี้นักปราชญ์ก็มีทัศนะที่ขัดแย้งกัน ซึ่งผู้ใดที่อนุญาต ก็จะมีใจเอนเอียงว่าต้องทำให้ดีอย่างถูกต้อง แต่ทว่าบรรดาผู้คนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขนี้ นอกจากเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ดีจากหนึ่งพันส่วนที่เป็นผลผลิตให้แก่ผู้ปกครองแล้ว ดังนั้นฉันจะสบายใจที่ได้รับประทานสิ่งดังกล่าวได้อย่างไร" ท่านอิบนุอัลอะฆอรกล่าวว่ ท่านซัยด์ อัลอารีฟ อัลมุฮักกิก ออบู अबดุลฮะลิม มุฮัมมัด อัลอัคมีนีย์ กล่าวแก่ฉันว่า "ท่านซัยด์มุฮยิดดิน (อันนะวะวีย์) นั้นได้ดำเนินตามแนวทางของซอฮาบะฮ์ ซึ่งในยุคสมัยนี้ฉันไม่เคยทราบเลยว่าจะมีบุคคลใดที่ดำเนินตามแนวทางของซอฮาบะฮ์นอกจากซัยด์มุฮยิดดินอันนะวะวีย์" (al-Suyuti, 1988 : 45-47)

² อุทิศให้เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนกลาง

³ ในรูปแบบให้บุคคลหนึ่งเข้าไปทำการเพาะปลูกแล้วมาแบ่งปันผลผลิตที่ได้ตามที่ตกลงไว้

อัลสุบกี๊ ได้กล่าวว่า “ฉายาชื่อของอิมามอันนะวะวีมีเรียกกันหลายชื่อ เช่น อาบู ซากาเรีย อิชามีย์ อันนะวะวี และมุฮยิดดีน” (Taj al-Adin, 1964 : 5/165) ท่านถูกขนานนามว่า มุฮยิดดีน (Muhyiddin) หมายถึง ผู้ที่ฟื้นฟูศาสนาให้เกิดขึ้นมาใหม่ นี่ก็เป็นชื่อเรียกเป็นที่รู้จักกันในบรรดานักปราชญ์ แต่ท่านไม่ค่อยปลื้มกับฉายาดังกล่าวเพราะท่านเป็นบุคคลที่ถ่อมตน ท่านอิมามอันนะวะวีมีชื่อว่า ยะห์ยา นิสบะห์ นะวา ถูกขนานนามว่ามุฮยิดดีน มีฉายาว่า อาบูซากาเรียและท่านก็เป็นอุละมาอ์ที่ไม่ได้สมรส⁴ กับสตรีคนไหนเลย แต่ทำไหมท่านจึงตั้งฉายาตัวเองว่า อาบูซากาเรีย เพราะเป็นซุนนะฮ์ ของท่านนบี โดยมีหลักฐานจากฮาดิษที่ว่า ตัวบหะดิษจากท่านหญิงอาอิชะฮ์

((عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ كُلُّ صَوَاحِبِي لَهَا

كُنْيَةٌ غَيْرِي ، قَالَ : (فَأَكْتَنِي بِإِنِّكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ))

(أخرجه أحمد، 1978 : 291/43)

ความว่า “ครั้งเมื่อท่านหญิงอาอิชะฮ์ได้กล่าวกับท่านนบีว่า โอ้ ท่านรอซูล ﷺ บรรดาภรรยาของท่านทั้งหลายนั้นต่างก็มีฉายายกเว้นฉัน ท่านนบีกว่าจงตั้งฉายาตัวเองว่า อุมมี अबดุลลอฮ อิบนิ อัลซุบัยร”

(บันทึกโดย Imam Ahmad, 1978 : 291/43)

อิมามอันนะวะวี เป็นผู้สมถะอย่างยิ่ง ท่านอาศัยอยู่ในห้องพักเล็กๆที่มีหนังสือเต็มห้องมีว่างเหลือสำหรับนั่งเท่านั้น ท่านได้ใช้เวลาทั้งหมดในแต่ละวันกับการหาความรู้และสอนหนังสือ ท่านนอนหลับเพียงเล็กน้อยและตื่นขึ้นมาหาความรู้ต่อ ท่านเคยมุ่งมั่นในการเรียนจนกระทั่งมีรายงานว่ามีอยู่สองปีที่ท่านไม่ได้ล้มตัวลงนอนหลับ เพียงแต่นั่งหลับเท่านั้น แม้ว่าท่านเดิน ท่านก็ยังท่องจำและทบทวนหนังสือ (Abd al-Ghani al-Daqr, 2005 : 30-36)

ชีวิตที่สมถะอย่างยิ่งของอิมามอันนะวะวี นำไปสู่คำถามมากมายจากนักวิชาการรุ่นหลัง เพราะเป็นการปฏิบัติที่ยากที่ผู้อื่นจะทำได้ สรุปว่าเป็นลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวของท่าน เป็นเรื่องปกติของผู้ใฝ่รู้ที่ได้อุทิศทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความรู้ จุดเด่นของท่านก็คือ การที่ท่าน

⁴ ท่านอิมามอันนะวะวีทุ่มเทกายใจในการทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ และรับใช้ศาสนาอิสลามด้วยการเรียนการสอนและการแต่งตำรา อื่นๆ จนไม่มีเวลาจะคิดเรื่องส่วนตัว เช่น การแต่งงาน เพราะจากชีวประวัติของท่านที่ได้ศึกษามาทั้งหมด เป็นเครื่องยืนยันประเด็นดังกล่าวอย่างชัดเจน

รักหนังสือมาก ท่านได้เก็บสะสมหนังสือดีๆ มากมาย รวมทั้งหนังสือหายาก เมื่ออุละมาอ์ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งคือท่านตอลุดดีน อัซ ซุบกีเย ถูกขอให้ทำการเรียบเรียงหนังสือที่อิมามอันนะวะวีรีย์ แต่งไว้ไม่เสร็จ ชื่อหนังสือ “อัล มัจญมูอ์” ท่านซุบกีเย ปฏิเสธ โดยให้เหตุผลว่า ท่านไม่มีหนังสืออ้างอิงเท่ากับที่อิมามอันนะวะวีรีย์มี คำถามอีกข้อหนึ่งที่มีต่อชีวิตของอิมามอันนะวะวีรีย์คือ เหตุใดท่านไม่แต่งงาน มีคำอธิบายมากมายจากนักวิชาการรุ่นหลังแต่ดูเหมือนว่าคำอธิบายที่ชัดเจนที่สุดก็คือ ท่านปราศจากความต้องการความสุขในโลกนี้เช่นคนอื่น ๆ ชีวิตของท่านปรารถนาแต่เพียงการแสวงหาความรู้และการถ่ายทอดไปยังประชาชาติอิสลามเท่านั้น ครั้งหนึ่งท่านเคยสอนเรื่องแต่งงานว่าเป็นซุนนะฮ์อันยิ่งใหญ่ และท่านบอกว่าบางทีนี่เป็นเพียงซุนนะฮ์ที่ท่านไม่สามารถทำได้ท่านให้เหตุผลว่า “ฉันกลัวว่าฉันอาจทำตามซุนนะฮ์หนึ่ง แต่ขณะเดียวกันฉันต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับภาระที่ต้องห้ามอื่นๆ” นั่นคือสิทธิของภรรยา (al-Hamid bin Salih, n.d. : 87-88)

ท่าน อะบู อัลอับบัส ศิษย์ของท่านอิมามอันนะวะวีรีย์ ได้กล่าวว่า “ สำหรับท่านอิมามอันนะวะวีรีย์สามารถแบ่งระดับชั้นออกเป็น สาม ระดับ ดังนี้

ระดับแรก คือ อัลอิลมุ (الْعِلْمُ) หมายถึง ผู้ที่เต็มไปด้วยองค์ความรู้ ท่านอิมามอันนะวะวีรีย์มีบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่ความรู้ เพราะการละเว้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่มีความรู้ย่อมเป็นบุคคลที่ไร้ซึ่งจริยธรรมต่อวิชาการ เพราะอัลลอฮ์ได้มอบหมายให้บรรดาผู้รู้นั้นสืบเชื้อสายจากบรรดาศาสนทูตของอัลลอฮ์

ระดับที่สอง คือ อัซซุฮุด ฟี อัตตุนยา (الرُّهْدُ فِي الدُّنْيَا) หมายถึง ไม่มีความต้องการความสุขสบายทางโลก ท่านอิมามอันนะวะวีรีย์ไม่ฉวยโอกาสใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการหวังผลประโยชน์ และไม่หวังที่จะให้คนอื่นตอบแทนเพื่อสรรหาความสุขสบายทางโลก

ระดับที่สาม คือ อัลอัมรุ บิล มะอรูฟ วันนะหฺยู อะนิลมุงกัร (الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر) หมายถึง สั่งใช้ในสิ่งที่ดีและห้ามในสิ่งที่ไม่ดี ผู้รู้จะต้องมีบทบาทหน้าที่ในการสั่งใช้มนุษย์ปฏิบัติความดีและสั่งห้ามในสิ่งที่ชั่วร้าย และไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะละเว้น (al-Suyuti, 1988 : 48)

3.2 ประวัติการศึกษา

3.2.1 การเริ่มต้นการศึกษา

อิมามอันนะวะวี๊ตั้งแต่อายุประมาณ 10 ขวบ ท่านเริ่มท่องจำอัลกุรอานและมีความรักใคร่ต่ออัลกุรอาน ช่วงอายุ 10 – 18 ปี ท่านศึกษาหาความรู้ที่หมู่บ้านนะวา ณ บ้านเกิด ท่านใช้เวลาอยู่กับการท่องจำอัลกุรอานและศึกษาเหล่าเรียนบางรายวิชาหลังจากมีเวลาว่างจากการทำงาน ช่วยพ่อค้าขายที่ตลาด (Abd al- Ghānī al-Daqr, 1987 : 22) จากการดูแลและได้รับการอบรมโดย ชัยคฺ ยาซีน บิน ยูโซฟ อัลซัรกาซี และบิดาของท่านทำให้ประสบผลสำเร็จในการท่องจำอัลกุรอานทั้งเล่มช่วงวัยเข้าสู่บรรลุนิติภาวะและศึกษาวิชาความรู้ที่เป็นพื้นฐานเพื่อต่อยอดในองค์ความรู้ระดับสูงต่อไป (Subhī al-Salih, 1970 : 28)

3.2.2 การออกเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้

เมื่อท่านอิมามนะวะวี๊อายุถึง 18 ปี ช่วงฮิจญ์เราะห์ศักราชที่ 649 บิดาของท่านได้เดินทางพาท่านไปยังเมืองดะมัสกัสประเทศซีเรียเพื่อศึกษาต่อ เนื่องจากประเทศซีเรีย ช่วงเวลานั้นเป็นสถานที่ที่มีบรรดาอุละมาอ์มักจะมาเยือน เป็นแหล่งรวมตัวระหว่างนักปราชญ์มุสลิมทั่วทุกสารทิศด้วยเหตุนี้เองบิดาของท่านจึงมีความใฝ่ฝันต้องการที่จะให้บุตรของตนเองได้ไปศึกษาที่เมืองดะมัสกัส เพราะเมืองดะมัสกัสนั้นเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ด้านศาสตร์อิสลามและอื่นๆ สถานที่แห่งแรกเมื่อท่านอิมามอันนะวะวี๊เดินทางไปถึงดะมัสกัสท่านไปที่มัสยิดกลาง มีชื่อว่า “มัสยิดอุมาวี๊” และท่านอิมามอันนะวะวี๊ได้ไปเยี่ยมอิมามมัสยิด ชื่อว่า ชัยคฺ ญะมาลุดดีน อับดุล กาศิยฺ บิน อับดุล มาลิก ท่านได้พบกับ คอติบ และคณะกรรมการมัสยิดทุกคน จนทุกคนรู้จักอิมามอันนะวะวี๊ ว่าเด็กคนนี้เดินทางมาเพื่อศึกษาหาความรู้ ท่านอิมามอันนะวะวี๊ได้เข้าไปหากลุ่มฮาลาเกาะห์ กลุ่มหนึ่งที่อยู่ในมัสยิด และท่านก็ทักทายทำความรู้จักกับอุละมาอ์ผู้นั้น คือ ชัยคฺ ตาลูตดีน อับดุลเราะห์มาน บิน อิบรอฮีม บิน ดิยาอุลฟารอซี ท่านได้เรียนหนังสือกับชัยคฺ ตาลูตดีน อับดุลเราะห์มาน บิน อิบรอฮีม บิน ดิยาอุลฟารอซี ได้หลายแขนงวิชาและท่านเป็นครูคนแรกของท่านอิมามอันนะวะวี๊ที่เมืองดะมัสกัส (abd al Ghani al Daqr, 2005 : 2)

ท่านอับดุลหัยญ บิน อะห์มัด (Abd al-Haiy bin Ahmad, 1986 : 5/355) กล่าวว่า “อิมามอันนะวะวีย์ ใช้ชีวิตที่หมู่บ้านนะวาจนกระทั่งถึงอายุ 18 ปี และในปี ฮ.ศ. 649 ท่านเริ่มเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้ที่เมืองดะมัสกัสโดยท่านเข้าไปศึกษาในฮาลาเกาะฮ์ต่างๆ ที่มีอุละมาฮ์ สอนความรู้ศาสนาในเมืองดะมัสกัสโดยส่วนใหญ่แล้วจะใช้มัสยิดเป็นสถานที่สำหรับศึกษาความรู้ ท่านอิมามอันนะวะวีย์ได้พักอาศัย ณ โรงเรียนอรรอวาฮียะฮ์ (Madrasaha al-rawahiyyah) อยู่ใกล้กับมัสยิดอัลญามิอ อัลอุมาวี (al-Jam‘i al-Umawiy)⁵ และจุดประสงค์หลักของท่านคือศึกษาหาความรู้ และมีรายงานว่าท่านได้เข้าศึกษาในกลุ่มฮะละเกาะฮ์กับบรรดาอุละมาฮ์มากถึง 12 ฮะละเกาะฮ์ในวันหนึ่งวัน ท่านมีความขยันที่จะศึกษาและท่องจำบทเรียนที่ศึกษาเป็นอย่างมาก”

ท่านอิมาม อัลสุยูตี (al Suyūtiy, 1988 : 31) “เมื่อท่านอิมาม อันนะวะวีย์อายุ 19 ปี บิดาของท่านได้ส่งอิมามอันนะวะวีย์ไปศึกษาต่อที่เมืองดะมัสกัส สถานศึกษา แห่งแรกในดะมัสกัสของท่านคือโรงเรียน ซารอมียะฮ์ จากนั้นก็ศึกษาต่อที่โรงเรียนรอวาฮียะฮ์” ท่านอิมามอันนะวะวีย์ได้รับอญาซะฮ์⁷ (Ijazah) จากครูบาอาจารย์เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ให้กับ ผู้คน และท่านเป็นมุฟตี⁸ เมื่ออายุ 20 ปี เมื่อมีผู้คนมาถามถึงปัญหาศาสนาท่านสามารถวินิจฉัยได้ด้วย ความรู้ที่อัลลอฮ์ ประทานให้กับท่านอย่างชาญฉลาด และเมื่ออายุ 24 ปี ท่านเริ่มสอนหนังสือที่ โรงเรียนฟัร็อฟียะฮ์ ความเป็นเลิศทางวิชาการของท่านเป็นที่ยอมรับท่ามกลางนักปราชญ์ทั้งหลาย (Ibn al ‘Aṭār, n.d. : 51)

ท่านอิบนุ อัลอฏฏอร (Ibn al ‘Aṭār, n.d. : 50-51) กล่าวว่า “ท่านอิมามอันนะวะ วีย์อาจารย์ของท่านได้บอกกับท่านว่า “ฉันอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาในแต่ละวัน 12 วิชา โดย ที่ฉันนั้นไปศึกษากับบรรดาคณาจารย์หรืออุละมาฮ์ และเมื่อท่านไม่เข้าใจประเด็นปัญหาในวิชาที่ท่าน เรียนท่านจะพยายามทบทวนปัญหานั้นๆ กับครูบาอาจารย์จนกว่าจะได้รับความกระจ่างและเข้าใจ บทเรียนในวิชาต่างๆ ที่ท่านอิมามอันนะวะวีย์ได้เรียนถึงสิบสองรายวิชาในแต่ละวัน ได้แก่ สอน บทเรียนในอัล-วะสิฎุ หนึ่งบทเรียนในอัล-มุฮัซซับ หนึ่งบทเรียนในอัลญุมอู บัยนะ อัลเศาะหีหัยน หนึ่งบทเรียนในเศาะฮิหมุสลิม หนึ่งบทเรียนในอัล-ลุมะอู ของอิบนุญินนีย หนึ่งบทเรียนในอิศลาหุล

⁵ เป็นมัสยิดกลางของเมืองดะมัสกัส

⁶ ฮะละเกาะฮ์ หมายถึง เป็นกลุ่มล้อมรอบ

⁷ ได้รับอนุญาตจากโต๊ะครูของท่านสามารถสอนแทนได้

⁸ ผู้ให้การวินิจฉัยประเด็นปัญหาทางศาสนาในทัศนะอิสลาม

มันฎิก หนึ่งในบทเรียนในอัต-ตัศรีฟ หนึ่งในบทเรียนในอุศูลุลฟิกฮ์ หนึ่งในบทเรียนในวิชาที่ว่าด้วยนามชื่อของผู้รายงานหะดีษและหนึ่งในบทในวิชาอุศูลุดดีน”

ท่านซอฟิร หะซัน (Zafir Hasan bin al Jabān, 2008 : 9) ได้กล่าวว่า “ท่านอิมามอันนะวะวีใช้เวลา 6 ปีเต็ม ในการศึกษาหาความรู้และทุ่มเทกับการเรียนและท่องจำหนังสืออย่างจริงจังทั้งกลางวันและกลางคืนช่วงที่ท่านศึกษาอยู่ที่ดะมัสกัส (Damascus) จนกระทั่งท่านมีความเชี่ยวชาญทุกแขนงวิชาด้านศาสนา” อิมามอันนะวะวีมีความกระตือรือร้นด้านความรู้ ท่านมีความจำดีเลิศสามารถท่องจำหนังสือ “ฟิกฮ์” ของอิมามสีรอซี ชื่อหนังสือ “al Tanbīh fi furū‘a al Shāfi‘ī” (التنبيه في فروع الشافعي) ใช้เวลาเพียง 4 เดือนครึ่ง และท่านท่องจำหนังสือหนึ่งเล่มที่ใช้ชื่อว่า “Muhazzab” (مُهَذَّب) ในส่วนของเรื่องเกี่ยวกับ อิบาดะฮ์ (رُبْعُ الْعِبَادَةِ) ผู้แต่งคนเดียวกันใช้ระยะเวลาในการท่องจำแปดเดือน ช่วงนั้นท่านมีอายุเพียง 19 ปี ตำราทั้งสองเล่มดังกล่าวเป็นหนังสือเล่มใหญ่ หนังสือ “al Tanbīh fi furū‘a al Shāfi‘ī” (التنبيه في فروع الشافعي) มีจำนวนหน้าทั้งหมด 166 หน้า และหนังสือ “Muhazzab” (مُهَذَّب) มีจำนวน 257 หน้า (al-Yafī‘ī, 1970 : 183)

วันหนึ่งท่านอิมามอันนะวะวีมีความปรารถนาที่จะศึกษาวิชาเกี่ยวกับแพทย์ ท่านก็เลยไปซื้อหนังสือที่มีชื่อว่า “อัลกอนูน” (al Qānūn) ของนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงในอดีต คือ ท่านอิบนุ ซินา (Ibn Sīna) เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทางการแพทย์ เมื่อท่านได้ศึกษาวิชาทางการแพทย์เป็นเวลานานพอสมควรท่านมีความรู้สึกที่หัวใจมีตบอดจอะไรไม่ค่อยได้ทำให้ไม่ได้รับความรู้ ท่านเริ่มไตร่ตรองหาสาเหตุทำไมถึงเป็นเช่นนี้ หลังจากที่ท่านนั่งคิดถึงสาเหตุดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ก็เลยอิลฮาม⁹ (إلهام) ให้กับท่าน คือ สาเหตุที่นั่นเกิดจากที่ท่านไม่ถนัดในวิชาการแพทย์จึงทำให้หัวใจถูกปกปิดเรียนหนังสือไม่เข้าใจ ความจำก็เริ่มเฉื่อยชา เมื่อท่านทราบถึงสาเหตุ ท่านก็เลยขายหนังสือวิชาการแพทย์พร้อมอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในบ้านท่านก็ค้นย้ายเอาออกหมด หลังจากนั้นท่านมีความรู้สึกที่หัวใจมีรัศมีและเริ่มกลับสู่สภาพเดิมคือ ท่องจำอะไรง่ายและเรียนรู้อย่างเข้าใจ (al Suyūṭī, 1988 : 35)

ท่านอิมามอันนะวะวีใช้ชีวิตอยู่ที่เมืองดะมัสกัสเป็นเวลา 28 ปี เพื่อศึกษาหาความรู้ ท่านไม่ได้ออกไปเที่ยวหรือเดินทางไปยังสถานที่อื่นใด นอกจากท่านนั้นไปเยือนสุสานของอิมามอัซฮาฟีฮ์ที่เมืองไคโรประเทศอียิปต์และท่านได้ไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่เมืองมักกะฮ์ หลังจากที่ท่านอิมาม

⁹ อิลาฮาม (إلهام) หมายถึง การดลใจ

อันวะวะรียใช้ชีวิตอยู่ที่เมืองดะมัซกัซสองปีบิดาของท่านได้พาท่านไปประกอบพิธีฮัจญ์โดยที่ท่านเริ่มเดินทางในเดือนราญับ (Rajab) ปี ฮ.ศ. 651 (Abd al-Ghani al-Daqr, 2005 : 28) ท่านและบิดาไปเยือนเมืองมาดีนะฮ์ก่อนหนึ่งเดือนและเดินทางต่อมายังเมืองมักกะฮ์ หลังจากที่ท่านประกอบพิธีฮัจญ์ ท่านและบิดาเดินทางสู่บ้านเกิดหมู่บ้านนะวา ท่านอิมามอันวะวะรียใช้โอกาสนั้นไปเยี่ยมเยียนพี่น้องเพื่อนบ้านและญาติ หลังจากนั้นท่านได้เดินทางมายังเมืองดะมัซกัซเพื่อศึกษาต่อที่นั่นอีก (Ibn al-Aṭor, n.d. : 44)

ท่านอิมามอันวะวะรียถูกแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าของปราชญ์คณะดาร์ลุหะดีษ ณ สถาบันคณะดาร์ลุหะดีษ อัลอัซรอฟียะห์ (Dar al-Hadith al-Asrafiyyah) หลังจากที่ท่านอาบีซามะฮ์ (Abi Syamah) ได้เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 665 ท่านอิมามอันวะวะรียถูกแต่งตั้งเป็นหัวหน้าปราชญ์คณะดาร์ลุหะดีษรับหน้าที่แทนอาจารย์ของท่าน แท้ที่จริงแล้วยังมีอุละมาอ์ท่านอื่นหลายท่านซึ่งอาจุโสกว่าแต่อาบีซามะฮ์ (Abi Syamah) มีความเชื่อมั่นในความรู้ของท่านอิมามอันวะวะรียมากกว่าท่านอื่นและเหมาะสมที่สุดที่จะแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าปราชญ์คณะดาร์ลุหะดีษ ท่านอิมามอันวะวะรียยังมีหน้าที่สอนหนังสือในมัดรอซะฮ์ อัลอัซรอฟียะห์ ตำราวิชาที่ท่านได้สอน คือ หนังสือซอเฮียะห์บุคอรี และมุสลิม หนังสือหะดีษสุนันอาบิดาวูด หนังสือริซาละฮ์ อัลกุซัยรีย หนังสือซอฟะตุน ซอฟะห์ และหนังสืออัลญันนะตุล อาลา ตารีกิ อัลมะฮับบะห์ (al Suyūṭiy, 1988 : 48-49)

เงื่อนไขหรือคุณสมบัติสำหรับผู้ที่รับหน้าที่เป็นชัยคฺของสถาบันดาร์ลุหะดีษหรือหัวหน้าของดาร์ลุหะดีษคือต้องจำหมวดหมู่เกี่ยวกับรียาযะฮฺ และดีรอยะฮฺ โดยจะเรียงลำดับจากการที่อุละมาอ์ท่านใด จำหมวดหมู่ที่เป็นรียาযะฮฺก่อน ส่วนดีรอยะฮฺจะเป็นรองถัดจากรียาযะฮฺ และถ้าอุละมาอ์ท่านใดสามารถจำหมวดหมู่ทั้งสองคือรียาযะฮฺและดีรอยะฮฺถือว่าเขาผู้นั้นเป็นบุคคลที่เหมาะสมกว่าที่จะรับหน้าที่นั่งบนเก้าอี้เป็นชัยคฺดาร์ลุหะดีษ บุคคลแรกที่เป็นชัยคฺของคณะดาร์ลุหะดีษ คือ ชัยคฺ อิบน์ ซอละฮฺ (Ibn Salih) และท่านอิมามอันวะวะรียถูกแต่งตั้งเป็นชัยคฺของคณะดาร์ลุหะดีษในปี ฮ.ศ. 665 และได้ดำรงตำแหน่งจนท่านเสียชีวิตปี ฮ.ศ. 676 ท่าน Taj al-Subki ได้กล่าวว่า “ท่านอิมามอันวะวะรียได้ทำการสอน ณ สถาบันคณะดาร์ลุหะดีษ อัลอัซรอฟียะห์ (Dar al-Hadith al-Asrafiyyah) แต่ท่านไม่รับค่าตอบแทนแม้แต่บาทเดียว” (abd al Ghani al Daqr, 2005 : 76)

3.2.3 คณาจารย์และสานุศิษย์

ท่านอิมามอันนะวะวีย์เป็นนักปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญทุกสาขาวิชา นอกจากท่านเป็นปราชญ์ที่ชำชองทุกแขนงสาขาวิชาท่านเป็นนักปราชญ์ที่ถ่อมตนสันโดษและมีความสมถะ ความรู้ที่มีอยู่ในตัวท่านคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และมีเกียรติกลายเป็นเกณฑ์และตัวชี้วัดของบรรดานักปราชญ์และคณาจารย์ท่านอื่น ซัยคุ อะห์หมัด ราติบ ('Ahmad Ratib Hammūsh, 1982 : 24-25) ได้เขียนในหนังสือของท่านเกี่ยวกับรายชื่อคณาจารย์ของท่านอิมามอันนะวะวีย์โดยระบุไว้ดังนี้

1. อิบรอฮิม บิน อุมร์ อัลวาสิตี อะบฺู อิสหาก ('Ibrāhīm bin 'Umar al-Wasītī 'Abū 'Ishāq)
2. อิบรอฮิม บิน อีซา อัลมะรอดี อัลอันดะลุสียี อัชชาฟีอียี อะบฺู อิสหาก ('Ibrāhīm bin 'Īsā al-Marādī al-'Andalūsī al-Shāfi'ī 'Abū 'Ishāq)
3. อะห์หมัด บิด สาลิม อัลมิศรียี อับบาส ('Ahmad bin Sālim al-Miṣrī 'Abbās)
4. อะห์หมัด บิน อับดุล อัดดาอิม อัลมักดิสียี อะบฺู อัลอับบาส ('Ahmad bin 'Abd al-Dā'im al-Maqdisī 'Abū al-'Abbās)
5. อิสหาก บิน อะห์หมัด บิน อุษมาน อัลมัฆริบียี อะบฺู อิบรอฮิม ('Ishāq bin 'Ahmad bin 'Uthmān al-Maghribī 'Abū 'Ibrāhīm)
6. อิสมาอิล บิน อะบฺู อัลยฺุสร อัลตะนะุกียี, อะบฺู มุฮัมมัด, ตักยุดดีน ('Isma'īl bin 'Abu al-Yusr al-Tanūkhī, 'Abū Muhammad, Taqy al-Dīn)
7. ญะมาล อัลอัดดีน บิน อัลศัยรอฟี (Jamāl al-Dīn bin al-Sairafī)
8. คอลิด บิน ยูโสฟ อัลนับลุสียี อะบฺู อัลบะกฺอ (Khalid bin Yūsuf al-Nablūsī 'Abū al-Baqā')
9. อัลรอดี บิน อัลบฺูรฮาน (Al-Rādī bin al-burhān)
10. สัลลาร์ บิน อัลหะสัน อัลฮัรบีลี อัลสะละบี อัลดีมชากียี (Sallār bin al-Hasan al-'Irbīlī al-Halabī al-Demashqī)
11. ชาม อัลดีน บิน อะบฺู อุมร์ (Sham al-Dīn bin 'Abū 'Umar)
12. อัลดียาอ บิน ตัมมาม อัลฮะนะฟี (Al-Diyā' bin Tammām al-Hanafī)
13. อับดุลเราะห์มาน บิน อิบรอฮิม บิน อัลฟิรเกาะห์ ('Abd al-Rahmān bin 'Ibrāhīm bin al-Firkāh)

14. อับดุลเราะห์มาน บิน อะห์มัด บิน มุฮัมมัด บิน อัลกุตามาท อัลมุก็อดดาตี อัลหัมบะลี ('Abd al-Raḥmān bin 'Aḥmad bin Muḥammad bin al-Qudāmāt al-Mugaddisiy al-Hambalī)
15. อับดุลเราะห์มาน บิน อิสมาอีล อัลดีมชกี อะบูชามาต ('Abd al-Raḥmān bin 'Ismā'īl al-Demashqī 'Abū Shāmat)
16. อับดุลเราะห์มาน บิน สาลิม อับอัมบารี อะบู มุฮัมมัด ('Abd al-Raḥmān bin Sālim al-'Anbārī 'Abū Muḥammad)
17. อับดุลเราะห์มาน บิน มุฮัมมัด บิน อัลหะสัน อัลบาดีรออี อัลบัฆดาดี ('Abd al-Raḥmān bin Muḥammad bin al-Hasan al-Bādīrā'ī al-Baghdādī)
18. อับดุลเราะห์มาน บิน นุห อัลมุก็อดดะซี อัลดีมชกี อะบู มุฮัมมัด ชัมสอัลดีน ('Abd al-Raḥmān bin Nuḥ al-Muqaddasī al-Demashqī 'Abū Muḥammad Shams al-Dīn)
19. อับดุล อัลอะซิช บิน มุฮัมมัด อัลอันศอวี อะบู มุฮัมมัด ('Abd al-'Aziz bin Muḥammad al-'Anṣārī 'Abū Muḥammad)
20. อับดุล อัลกะรีม บิน อับดุล อัลศอมัด อัลฮะริสตานี อะบู อัลฟะฎออีล ('Abd al-Karīm bin 'Abd al-Ṣamad al-Haristānī 'Abū al-Faḍā'il)
21. อิซ อัลดีน บิน สะอัด อัลอิรบีลี ('Izz al-Dīn bin Sa'ad al-'Irbilī)
22. อิมาด อัลดีน บิน อับดุล อัลการีม อัลหะริสตะนี ('Imād al-Dīn bin 'Abd al-Karīm al-Haristanī)
23. อุมร์ บิน อัซอัด อัลรอเบียอ อัลอิรบีลี ('Umar bin 'As 'ad al-Raba'ī al-'Irbilī)
24. อุมร์ บิน บันดร์ อัลตัฟลีซี อัลชาฟีอี ('Umar bin Bandar al-Taflīsī al-Shāfi'ī)
25. มุฮัมมัด บิน มาลิก อัลญัยญานี อะบู อับดุล อัลลอฮ์ (Muḥammad bin Mālik al-Jayyānī 'Abū 'Abd 'Allāh)
26. มุฮัมมัด บิน มุฮัมมัด อัลฟีกรี อัลฮาฟิซ (Muḥammad bin Muḥammad al-Fikrī al-Hāfiz)
27. ยะห์ยา บิน อะบู อัลฟัทห์ อัลหะรอณี อัลศัยระฟี (Yaḥyā bin 'Abū al-Fath al-Harānī al-Sairafī) ('Ahmad Rātib Hammūsh, 1982 : 24-25)

เพื่อให้เห็นถึงความชำนาญหรือข้ออ้างของบรรดาคณาจารย์แต่ละสาขาวิชาผู้วิจัยได้
แบ่งคณาจารย์ตามสาขาวิชาเพื่อเผยให้เห็นถึงความชำนาญในแต่ละด้าน

3.2.3.1 บรรดาคณาจารย์ของท่านอิมามอันนะวะวีมี มีดังนี้

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับท่านอิมามอันนะวะวีในช่วงแรกเริ่มที่ท่านได้ไป
เยียนดะมัสกัสเพื่อศึกษาหาความรู้อุละมาอท่านแรกคือท่านซัยคุตตาดุดดีน อัลฟาซารี (Sheikh Tāj al-
Dīn al-Fazārī) ท่านมีตำแหน่งเป็นมุฟตีประเทศซีเรียสมัยนั้น ท่านอิมามอันนะวะวีได้ศึกษากับซัยคุ
ตาดุดดีน อัลฟาซารีระยะเวลาไม่นาน จากนั้นท่านได้ไปศึกษากับซัยคุอัลกามาล อิสฮาก อัลมัฆริบี
(Sheik al-Kamāl 'Ishāq al-Maghribī) โดยท่านอิมามอันนะวะวีได้เล่าเรียนกับอุละมาอท่านนี้ใช้
ระยะเวลาหลายปี (al-Sakhāwī, 1935 : 8, al-Haddād, 1992 : 31, และ Abd al-Ghani al-
Daqr, 2005 : 24-36) และถือว่าซัยคุอัลกามาล อิสฮาก อัลมัฆริบี (Sheik al-Kamāl 'Ishāq al-
Maghribī) เป็นอุละมาอท่านแรกสำหรับท่านอิมามอันนะวะวี (al-Nu'aymi, 1988 : 25)

ฟูอัด अबดุลมุณอิม (Fu'ād 'Abd al-Mun'im, 1991 : 30-35) กล่าวว่าเพื่อให้เห็น
ถึงความชำนาญหรือข้ออ้างของบรรดาคณาจารย์แต่ละสาขาวิชา ต่อไปนี้เป็นบรรดา
อุละมาอของอิมามอันนะวะวีด้านฟิกฮจนถึงอิมามอัชชาฟีอีย์สืบทอดความรู้จนถึงท่านนบีมุฮัมมัด
ﷺ ดังนี้

ก. คณาจารย์ของท่านอิมามอันนะวะวี ด้านฟิกฮ (fiqh)

1. อะบู อิบรอฮีม อิสฮาก บิน อะห์มัด บิน อุษมาน อัลมัฆริบี อัลมุกัจญิดดีน
กะมาล อัลดีน ('Abū 'Ibrāhīm 'Ishāq bin 'Aḥmad bin 'Uthmān al-Maghribī
al-Muqaddisī Kamāl al-Dīn)
 2. อะบู มุฮัมมัด अबดุล अबดุล อัลเราะหมาน บิน นุห บิน มุฮัมมัด บิน
อิบรอฮีม บิน มุสา อัลมักดีสี อัลดีมชกี ('Abū Muḥammad 'Abd al-Raḥmān bin Nuḥ bin
Muḥammad bin 'Ibrāhīm bin Mūsā al-Maqdisī al-Demashqī)
 3. อะบู หัฟศ อุมร์ บิน อัซอัด บิน อะบู ฆอลิบ อัลรอบาอ อัลอิรบีลี ('Abū
Hafṣ 'Umar bin 'As'ad bin 'Abū Ghālib al-Raba'ī al-'Irbilī)
 4. อะบู อัลหะสัน ค็อลลาร บิน อัลหะสัน อัลหะละบี อัลดีมชกี ('Abū al-
Ḥasan Sallār bin al-Ḥasan al-Halabī al-Demashqī)
- อุละมาอทั้งสามท่านที่ได้กล่าวมาข้างต้น คือ อาบูอิบรอฮีม บิน อิสฮาก ('Abū
'Ibrāhīm 'Ishāq) อาบู มุฮัมมัด अबดุลรอฮมาน บิน นุส ('Abū Muḥammad 'Abd al-Raḥmān

bin Nuḥ) และ อาบูฮัฟซ อุมัร บิน อัศสะอ ('Abū Hafs 'Umar bin 'As'ad) สามท่านนี้เป็นลูกศิษย์ของอุละมาคือซัยค อาบู อัมรฺ อุษมาน บิน अबดุลรอฮมาน บิน อุษมาน ('Abū 'Uthmān Ibn 'Abd Raḥman 'Ibn 'Uthman) ท่านเป็นที่รู้จักในนาม อิบน์ ซอและห์ ('Ibn Ṣalāḥ) และท่านได้เหล่าเรียนกับบิดาของตนเอง ส่วนบิดาของท่านเป็นลูกศิษย์ของซัยคสองท่าน คือ ซัยคท่านแรกเป็นอุละมาที่มาจากประเทศอิรัก (Iraq) และซัยคท่านที่สองจากคูรอซาน (Khurasan) บรรดาอุลามะอ์ที่มาจากอิรักดังกล่าว ซึ่งพวกเขาได้รับการสืบทอดความรู้มาจาก อะบู สะอัด अबดุลลอฮฺ บิน มุฮัมมัด บิน หีบฎฺ อัลลอฮฺ บิน อะลี อัลอัสรุน อัลมุสิลี ('Abū Sa'ad 'Abd 'Allāh bin Muḥammad bin Hibāṭ 'Allāh bin 'Alī 'Asrūn al-Mūsili) อะบู สะอัดสืบทอดความรู้จากซัยค อัลกอฎี อะบู อะลี อัลหุสยฺ อิบน์ อิบรอฮิม อัลฟาริกี (al-Qādi 'Abū 'Alī al-Husayn 'Ibn 'Ibrāhīm al-Fariqī) และซัยค อัลฟาริกี ได้ศึกษาความรู้กับซัยค อะบูอิสหาก อัลชีรอซี ('Abū 'Ishāq al-Shirāzi) ซัยคอะบูอิสหาก อัลชีรอซี ได้ศึกษาความรู้กับ ซัยคอัลกอฎี อะบู อัลญ็อยยิบ ฏอฮิร บิน ฏอฮิร บิน अबดุลอัลลอฮฺ อัลฏออบะรี (al-Qādi 'Abū al-Tayyib Tahir bin Tahir bin 'Abd 'Allāh al-Ṭabarī) ท่านซัยค อะบู อัลญ็อยยิบ ได้ศึกษาความรู้กับซัยค อะบู อัลอะสะฮฺ มุฮัมมัด บิน อะลี บิน สัลล บิน มุสลีหฺ อัลมาศร์ญีลี ('Abū al-Husayn Muḥammad bin 'Alī bin Sahl bin Muslih al-Māsarjisi) ท่านซัยค อัลมาศร์ญีลี เป็นลูกศิษย์ของซัยค อะบู อิสหาก อิบรอฮิม บิน มุฮัมมัด อัลมาร์วะซี ('Abū 'Ishāq 'Ibrāhīm bin Muḥammad al-Marwāzi)ท่านซัยค อะบู อิสหาก เป็นลูกศิษย์ของซัยค อะบู อัลอับบัส อะหฺมัด อิบน์ สุไรญฺ ('Abū al-'Abbās 'Aḥmad 'Ibn Surayj) ท่านซัยค อิบน์ สุไรญฺ เป็นลูกศิษย์ของซัยค อะบู อัลกอสิม อุษมาน อิบน์ บะชาหิร อัลอันมาตี ('Abū al-Qasim 'Uthmān 'Ibn Bashahār al-'Anmāti) ท่านซัยค อัลอันมาตี ท่านเป็นลูกศิษย์ของซัยค อะบู อิบรอฮิม อิสมาอิล บิน ยะหฺยา อัลมุซะนี ('Abū 'Ibrāhīm 'Ismā 'il bin Yahyā al-Muzāni) ท่านซัยค อัลมุซะนี เป็นลูกศิษย์ของซัยค อะบู अबดุลอัลลอฮฺ มุฮัมมัด บิน อิดริส อัลชาฟิอี ('Abū 'Abd 'Allāh Muḥammad bin 'Idris al-Shāfi'i) และอิมามอัลชาฟิอี ได้ศึกษาเหล่าเรียนกับบรรดาอุละมาหลายท่าน ดังนี้

1. อะบู अबดุลอัลลอฮฺ มาลิก บิน อะนัส ('Abū 'Abd 'Allāh Mālik bin 'Anas,) ท่านเป็นอิมามเมืองมะดีนะฮ์ท่านได้รับความรู้จาก รอบิอะฮฺ (Rabī'at,) ซึ่งท่านเป็นลูกศิษย์ของ อะนัส บิน มาลิก ('Anas bin Mālik) และท่านยังเป็นลูกศิษย์ของนาฟิอ (Nafī') ซึ่งท่านนั้นเป็นลูกศิษย์ของท่านอิบน์ อุมัร رضي الله عنه (अबดุลลอฮฺ อิบน์ อุมัร) ทั้งสองท่านเป็นศอหาบะฮ์ของท่านรอสุล ﷺ
2. สุฟยาน อิบน์ อุยัยนัฎ (Sufyān 'Ibn 'Uyaynat) ท่านเป็นลูกศิษย์และสืบทอดความรู้จากซัยค อัมรฺ อิบน์ ดินาร์ และ อิบน์ อัมรฺ อิบน์ अबباس ('Amru 'Ibn Dīnār dan 'Ibn 'Amru 'Ibn 'Abbās)

3. อะบู คอลิด มุสลิม บิน คอลิด ('Abū Khālid Muslim bin Khālid) ท่านเป็นที่รู้จักในนาม อัลซันญี ท่านเป็นมุฟตีเมืองมักกะฮ์ ท่านศึกษาความรู้กับซัยคฺ อะบู อัลวาลิด อับดุล อัลมาลิก บิน อับดุล อัลอาซิซ บิน ณุรียัจญ์ ('Abū al-Walīd 'Abd al-Malik bin 'Abd al-'Azīz bin Jurayj) ท่านซัยคฺ อัลอาซิซ บิน ณุรียัจญ์ เป็นลูกศิษย์ของซัยคฺ อะบู มุฮัมหมัด อะฏวอ บิน มุสลิม บิน อะบู รอบาท ('Abū Muḥammad 'Atā bin Muslim bin 'Abū Rabāh) ท่านซัยคฺ อะฏวอ บิน มุสลิม เป็นลูกศิษย์ของซัยคฺ อะบู อัลอับบัส อับดุล อัลลอฮฺ บิน อับบาส ('Abū al-'Abbās 'Abd 'Allāh bin 'Abbās) และท่านซัยคฺ อิบน์ อัลอับบาส (Ibn al-'Abbās) สืบถอดความรู้โดยตรงจากท่านนบีมุฮัมหมัด ﷺ และท่านอับดุลเลาะห์ บิน อับบัส ท่านได้สืบถอดความรู้จากท่านอุมร์ อิบน์ อัลค็อฏฏอบ จากท่านซัยคฺ บิน ซาบิต และจากศอฮาบะฮ์ท่านอื่นๆ อีกหลายคนซึ่ง โดยพวกเขาเหล่านั้นสืบถอดความรู้โดยตรงจากท่านนบีมุฮัมหมัด ﷺ

สิ่งที่ได้ กล่าวมานั้น คือ บรรดาอุละมาอ์ที่สืบถอดความรู้ตั้งแต่ซัยคฺท่านแรกของท่านอิมามอันนะวะวีญจนกระทั่งถึงท่านศอฮาบะฮ์และท่านรอซูล ﷺ และอุละมาอ์ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นอุละมาอ์จากประเทศอิรัก

บรรดาอุละมาอ์ของท่านอิมามอันนะวะวีญ์ที่มาจากเมืองคูรอซานมีหลายท่านด้วยกัน ท่านได้ศึกษาวิชาความรู้กับเหล่าบรรดาอุละมาอ์หลายท่าน อุละมาอ์สามท่านที่ได้กล่าวมาข้างต้น คือ ซัยคฺ อะบู อับดุล อัลลอฮฺ มาลิก บิน อะนัส ('Abū 'Abd 'Allāh Malik bin 'Anas,) ซัยคฺ สุฟยาน บิน อูัยยัณญ์ (Sufyān 'Ibn 'Uyaynat) และซัยคฺ อะบู คอลิด มุสลิม บิน คอลิด ('Abū Khālid Muslim bin Khālid) ทั้งสามท่านนี้เป็นลูกศิษย์ของซัยคฺ อะบู อัมรฺ อุซมาน อิบน์ อับดุล อัลเราะหฺมาน อิบน์ อุซมาน อิบน์ ศอลาห ('Abū 'Amrū 'Uthmān 'Ibn 'Abd al-Raḥmān 'Ibn 'Uthmān 'Ibn Salāh) และซัยคฺ อิบน์ ศอลาห ท่านได้ศึกษาความรู้กับบิดาของท่าน บิดาของท่านเป็นลูกศิษย์ของซัยคฺ อะบู อัลกอสิม บิน อัลบัจรี ('Abū al-Qasim bin al-Bazrī) ท่านอะบู อัลกอสิม ได้สืบถอดความรู้จาก อะบู อัลหะสัน อะลี บิน มุฮัมหมัด บิน อะลี อิลกียา อัลฮัรรอซี ('Abū al-Ḥasan 'Alī bin Muḥammad bin 'Alī 'Ilkiyā al-Harrāsī) และ อะบู อัลหะสัน เป็นลูกศิษย์ของซัยคฺ อะบู อัลมะอลา อับดุล อัลมาลิก บิน อับดุล อัลลอฮฺ บิน ยูซุฟ ('Abū al-Ma'ālī 'Abd al-Malik bin 'Abd 'Allāh bin Yūsuf) ท่านซัยคฺ อะบู อัล มะอลา ท่านศึกษาวิชาความรู้จากบิดาของท่านคือซัยคฺ อะบู มุฮัมหมัด ('Abū Muḥammad) ท่าน 'Abū Muḥammad) ได้ศึกษาความรู้จากซัยคฺ อะบู บะกัร อับดุล อัลลอฮฺ บิน อะหฺมัด กอฟฟาต อัล มัรวาซี อัลศอฟีร ('Abū Bakar 'Abd 'Allāh bin 'Ahmad al-Qaffāl al-Marwazī al-Ṣaghīr) ท่านเป็นหัวหน้าในบรรดาอุละมาอ์ทางสายอัลคูรอซาน ท่านเป็นลูกศิษย์ของซัยคฺ อะบู ซัยคฺ มุฮัมหมัด บิน อะหฺมัด อับดุล อัลลอฮฺ บิน มุฮัมหมัด อัล มัรวาซี ('Abū Zayd Muḥammad bin 'Ahmad 'Abd 'Allāh bin Muḥammad al-Marwazī) ท่านซัยคฺ อะบู ซัยคฺ ได้เป็นลูกศิษย์ศึกษาความรู้จากซัยคฺ อะบู อิสหาก อัลมะรุซี ('Abū 'Ishāq al-Maruzī) และซัยคฺ

อะบู อิสราก ('Abū 'Ishāq) ท่านได้สืบทอดความรู้จากอุละมาอ คือซัยคฺ อิบน์ สุรัยญญ์ ('Ibn Surayj) ตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้

ข. คณาจารย์ของท่านอิมามอันนะวะวี๋ด้าน อูศูลุลฟิกฮ

ท่าน อิมามอันนะวะวี๋ ได้ศึกษาความรู้ด้านวิชาอูศูลุลฟิกฮ จากบรรดาอุละมาอกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นบรรดาอุละมาอที่มีชื่อเสียงและถูกยอมรับในทางวิชาการด้านนี้โดยตรง เช่น ซัยคฺ อัลอัลลามาท อัลกอดี อะบู อัลฟัทหฺ อุมร์ บิน บันดาร์ บิน อุมร์ บิน อะลี บิน มุฮัมหมัด อัลตฟลีชี อัลชาฟีอี (al-'Allāmat al-Qādī 'Abū al-Fath 'Umar bin Bandār bin 'Umar bin 'Alī bin Muḥammad al-Taflīsī al-Shāfi'i) ท่านได้ศึกษาหนังสืออัลมุนตะค็อบ (al-Muntakhab) ตำราหนังสือของซัยคฺ ฟัคร อัลดีน อัลรอซี (Fakhr al-Dīn al-Rāzī) และส่วนหนึ่งจากตำราหนังสืออัลมุศตัซฟา (al-Mustashfa) แต่งโดยอิมามอัลฆอซาลี จากอาบูอัลฟัทหฺ และท่านได้ศึกษาตำราวิชาเล่มอื่นๆ กับบรรดาอุละมาอท่านอื่นๆอีกหลายท่าน (Ibn al-'Aṭār, 1991 : 36, al-Haddād, 1992 : 66)

ค. คณาจารย์ของท่านอิมามอันนะวะวี๋ ด้านหะดีษ

1. อิบรอฮีม บิน อีซา อัลมูรอดี อัลอันตะลุซี (Ibrahim bin Isa al-Muradi al-Andalusi) ท่านศึกษาหะดีษศอเฮียะมุสลิม
2. ซัยนุดดีน อะบู อัลบะกอ คอลิด บิน ยูโซฟ อัลนับลีซี (Zainuddin Abū al-Baqa' Khalid bin Yusuf al-Nablisi) ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 663
3. अब್ದุล อะซิช บิน มุฮัมหมัด บิน अब್ದุล มุหซีน อัลหุมาวี (Abd Aziz bin Muhamad bin Abdul Muhsin al-Humawi) ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 662
4. ซัยนุดดีน อะบู อัลอับบัส อัลมุก็อดดะซี (Zainuddin Abu al-Abbas al-Muqaddasi)
5. อะบู อัลฟารัจญ์ अब್ದุลเราะห์มาน บิน อะบี อุมร์ มุฮัมหมัด อัลมุก็อดดะซี (Abu al-Faraj Abdul rahman bin Abi Umar Muhammad al-Muqaddasi)
6. อิมาม คุดดีน अब್ದุล กะรีม บิน अब್ದุล ศอมัด อัลฮะรอสะตะนี (Imam duddin Abd Karīm bin Abd Ṣamad al-Harastanī) ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 662
7. ตักยูตดีน อะบู มุฮัมมัด อิสมาอิล บิน อะบี อิสราก อิบรอฮีม อัลตะนุกหิ (Taqiuddin Abū Muhammad Ismail bin Abi Ishāq Ibrahim al-Tanukhi)
8. ญะมาล อัลดีน अब್ದุล อัลเราะห์มาน บิน สาลีม บิน ยะหยา อัลอันบารี (Jamal al-dīn Abd al-Rahmān bin Salīm bin Yahya al-Anbārī) ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 661

จ. คณาจารย์ของท่านอิมามอันนะวะวีรีย์ ด้านอุศูลุดดีน

1. อะบู อัลฟัทหฺ อุมร์ บิน อิบน์ อุมร์ อัลตฟลิสีย์ (Abū al-Fath Umar bin Ibn Umar al-Taflisi) ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 672

ง. คณาจารย์ของท่านอิมามอันนะวะวีรีย์ ด้านไวยากรณ์และภาษาอาหรับ

1. อะหฺมัด บิน สะลิม อัลมัสรีย์ (Ahmad bin Salim al-Masri) ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 664

2. มุฮัมมัด บิน अबดุลลอฮฺ (Muhammad bin Abdullah)

3. อัลฟัคร อัลมาลิกิ อัลลัมอุลีย์ อิบน์ ญะนี (al-Fakhr al-Maliki al-Lam‘u li Ibn Jani) (‘Abd al-Gāni al-Daqr,2005 : 39)

ฉ. บรรดาคณาจารย์ที่มีชื่อเสียงสำหรับท่านอิมามอันนะวะวีรีย์ มีดังนี้

1. มุฮัมมัด บิน อะหฺมัด อัลมุก็อตตะสีย์ (Muhammad bin Ahmad al-Muqaddasiy) ท่านเป็นมุฟตี (mufti) และเป็นลมะอ์ที่มีชื่อเสียง ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 682 (Ibn kathir, n.d. : 319/13)

2. อิสมะอีล บิน อิบรอฮีม (Ismael bin Ibrahim) ท่านเป็นอุละมาอ์หะดีษ (Muhaddithīn) ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 672 (Ibn kathir, n.d. : 282/13)

3. อะหฺมัด บิน अबดุล อัลดาอิม บิน นิอมะฮฺ อัลนาบิลสีย์ (Ahmad bin Abd al-Dāim bin Ni‘amah al-Nabilsiy)ท่านเป็นอุละมาอ์ที่สามารถเขียนหนังสือได้อย่างรวดเร็ว ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 662 (Ibn kathir, n.d. : 272/13)

4. คอลิด บิน ยูซุฟ บิน สะอิด บิน หะสัน อัลนาบิลสีย์ (Khalid bin Yusuf bin Sa‘ed bin Ḥasan al-Nabilsiy) ท่านเป็นอุละมาอ์หะดีษ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 663 (Ibn kathir, n.d. : 246/13)

5. अबดุล อะซิช อะบีย์ अबดุลลอฮฺ (Abd al-Aziz abi Abdullah) ท่านเป็นอุละมาอ์ที่มีความฉลาดทุกแขนงสาขาวิชา ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 662 วันที่สองของเดือนรอมฎอน (Shamsuddin abu Abdullah, 1953. : 189/4)

6. อะบู อะลี อัลหะซัน บิน มุฮัมมัด (Abu Ali al-Ḥasan bin Muhammad) (Shamsuddin abu Abdullah, 1953 : 158/4)

7. अब्दुल अलकरีม बिन अब्दुल अलศोहम्द (Abd al-Karīm bin abd al-Şamad) ท่านเป็นคอดีบมัศยิดแบกแดด และเสียชีวิตที่ประเทศอียิปต์ในปี ฮ.ศ. 662 (Ibn Kathir, n.d. : 243/13)

8. अब्दुล อัลเราะหมาน บิน สะอิม อัลอัมบารี (Abd al-Raḥman bin Saim al-Ambārī) ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 661 (Shamsuddin abu Abdullah, 1953. : 163/4)

9. อิบรอฮิม บิน อะลี บิน อะหหมัด (Ibrahim bin Ali bin Aḥmad) ท่านเสียชีวิตที่ตะมัสก์ประเทศซีเรียในปี ฮ.ศ. 692 (Ibn Kathir, n.d. : 353/13)

3.2.3.2 บรรดาสาธุศิษย์ของท่านอิมามอันนะวะวีย์ มีดังนี้

ท่านอิบนุอัลอัฏฏอร (Ibn al-‘Aṭṭor, 1991 : 42) ได้กล่าวว่า “ท่านอิมามนะวะวีย์มีลูกศิษย์ที่เป็นอุละมาอมากมาย เป็นทั้งอุละมาอด้านฟิกฮ อิลมุ ฟัตวา (ความรู้ในเรื่องการวินิจฉัยปัญหา) และเกียรติยศชื่อเสียงของท่านอิมามนะวะวีย์เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วโลกจากตำรางานเขียนหนังสือที่เป็นผลงานของท่าน” ด้วยกับผลงานที่โดดเด่นของท่านทำให้ท่านได้รับการยอมรับจากประชาชาติทั่วสารทิศว่าเป็นนักปราชญ์ที่ชำนาญและเชี่ยวชาญในทุกแขนงสาขา นอกจากนั้นถือได้ว่าเป็นการการันตีถึงเกียรติยศของท่านเนื่องจากมีบรรดาสาธุศิษย์ที่มีชื่อเสียงหลายท่าน โดยท่านชัยคอะห์หมัด ราติบ (‘Ahmad Rātib, 1982 : 26-27) ได้รวบรวมรายชื่อบรรดาสาธุศิษย์ของท่านอิมามนะวะวีย์ในหนังสือของท่านชื่อว่า “อัลตาร์คิซ บิ อัลกียาม” (al-Tarkhiṣ bi al-Qiyam) ดังนี้

1. อะหหมัด บิน อิบรอฮิม บิน มัสอับ อัลอับบัส (‘Ahmad bin ‘Ibrahim bin Mas‘ab ‘Abū al-‘Abbās).

2. อะหหมัด อัลดะร็ีร์ อัลวาสิตี อะบู อัลอับบัส (‘Ahmad al-Darīr al-Wāsiti ‘Abū al-‘Abbās).

3. อะหหมัด บิน ฟารุ อัล อิซบีลี อะบู อัลอับบัส (‘Ahmad bin Farḥ al-‘Ishbīli ‘Abū al-‘Abbās).

4. อะหหมัด บิน มุฮัมหมัด อัลญะอฺฟะรี อะบู อัลอับบัส (‘Ahmad bin Muhammad al-Ja‘farī ‘Abū al-‘Abbās) .

5. อิสมาอิล บิน อัลมุอัลลิม อัลหะนะฟี อัลรอซิด (‘Isma‘īl bin al-Mu‘allim al-Ḥanafī al-Rashīd).

6. สุไลมาน อัลญะอฺฟะรี ศอตร์ อัลดีน (Sulaimān al-Ja‘farī Ṣadr al-Dīn)

7. สุไลมาน บิน อุมร์ อัลดาร์อี ญะมาล อัลดีน (Sulaimān bin ‘Umar al-Dar‘ī Jamāl al-Dīn).

8. ชิฮาบ อัลดีน อัลอิรบาดี (Shihāb al-Dīn al- 'Irbadī)
9. ชิฮาบ อัลดีน บิน ญะวาน (Shihāb al-Dīn bin Ja'wān)
10. अब्दुल अब्راهيمان บิน มุฮัมหมัด อัลมักดิสี่ อะบู ฝรั่งญี่ ('Abd al-Rahmān bin Muhammad al-Maqdisī 'Abū al-Faraj)
11. อะลา อัลดีน บิน อัลอัฏฏออ ('alā 'al-Dīn bin al-'Aṭṭor).
12. มุฮัมหมัด บิน अब्दुล อิบรอฮิม บิน ญะมาอัท (อัลบัตร์) (Muhammad bin 'Abd 'Ibrahīm bin Jamā'at) (al-Badr).
13. มุฮัมหมัด บิน อะบู บักร บิน อัลนะกิบ (อัลซัมส) (Muhammad bin 'Abū Bakr bin al-Naqīb) (al-Shams) .
14. มุฮัมหมัด บิน अब्दुล อัลคอลิก อัลอันซารี (Muhammad bin 'Abd al-Khālīq al-'Ansārī).
15. มุฮัมหมัด บิน อะบู อัลฟัทหฺ อัลหัมบาลี อะบู अब्दुล อัลลอฮฺ (Muhammad bin 'Abū al-Fath al-Hāmbalī 'Abū 'Abd 'Allah).
16. ฮีบัต อัลลอฮฺ บิน अब्दुล अबراهيمان อัลบารี (อัลชาร์ฟ) (Hibat 'Allah bin 'Abd al-Rahmān al-Bārī) (al-Sharīf).
17. ยูซุฟ บิน अब्दुลراهيمان อัลมิซซี่ อะบู อัลหัจญัจญี่ (Yūsuf bin 'Abd al-Ramān al-Mizzī A'bu al-Hajjāj) ('Ahmad Rātib, 1982 : 26 -27)

अब्दुलखوني अब्दالغنى ('Abd al-Ganī al-Daqr, 1987 : 106 - 108) ได้เขียนหนังสือ และมีบรรดาราชชื่อสานุศิษย์ของอิมามอันนะวะวีในหนังสือชื่อว่า “อัลอิมามอัลนะวะวี” (al-'Imām al-Nawawī) ซึ่งมีกล่าวไว้ดังนี้

1. อัลนัจญุม อิสมาอิล บิน อิบรอฮิม บิน สาลีม บิน อัลค้อบบาซ (al-Najm 'Ismā'il bin 'Ibrahīm bin Sālīm bin al-Khabbāz)
2. ซัยคฺ อัลนาสิก ญิบรีล อัลกูรดี (Sheikh al-Nasik Jibrīl al-Kurdī)
3. อะมีน อัลดีน สาลีม บิน อะบู อัล ดาร์ ('Amīn al-Dīn Sālīm bin 'Abū al-Dār)
4. อัลอุลา อะลี บิน อัยยูบ บิน มัสนุร อัลมุกอดดิสี่ (al-'Ula' 'Alī bin 'Ayyūb bin Maṣṣur al-Muqaddisī)
5. อะบู ซะกะรียะยา ยะหยา บิน อัลฟาติล ญะมาล อัลดีน อิสฮาก อิบน์ คอสิล ('Abū Zakariyyā Yahyā bin al-Fadil Jamāl al-Dīn 'Ishāq 'Ibn Khalīl)

6. อัลกอฎี อัลเราะหมาน บิน มุฮัมมัด บิน ยูโซฟ อัลซัหมูดี (Al-Qādī al-Raḥmān bin Muḥammad bin Yūsuf al-Samhūdī)
7. อัลกอฎี ดิยาอ อัลดีน อะลี บิน สุลัยม (Al-Qādī Diyā' al-Dīn 'Alī bin Sulaym.)
8. ชัมส อัลดีน อัลบัยตาร อัลมุบิร (Shams al-Dīn al-Baytār al-Mu'bir).
9. อับดุล อัลลอฮฺ บิน มุฮัมมัด บิน อะลี ('Abd 'Allah bin Muḥammad bin 'Alī).
10. ชิฮาบ อัลดีน อะบู หัฟส อุมร์ บิน กะซีร (Shihab al-Dīn 'Abū Hafs 'Umar bin Kathīr),

3.2.4 ตำราและงานเขียน

ท่านอิมามอันนะวะวีย์มีบทบาทและผลงานทางวิชาการมากมาย ท่านเป็นอุละมาอ์ที่ได้อุทิศวิชาความรู้แก่สังคมเพื่อยกระดับวิถีชีวิตของคนมุสลิมให้มีคุณภาพและศักยภาพด้านความรู้ สามารถสร้างประโยชน์ให้กับประชาชาติทั่วโลก ท่านมีหน้าที่สอนหนังสือดูแลสถาบันคณะดารุลหะดีษ ท่านได้แต่งตำราหนังสือมากมาย ท่านอิมามอันนะวะวีย์เริ่มแต่งหนังสือเมื่ออายุ 29 ปี ในปี ฮิจเราะห์ศักราช 660 ตามที่ศนะของท่าน al-Yaf'i ท่านได้กล่าวว่า “ไม่ต้องกังวลสำหรับท่านอิมามนะวะวีย์เพราะท่านได้รับความบารอ์กัตในการดำเนินชีวิต ท่านอิมามนะวะวีย์ได้รับนूरจากอัลลอฮฺ ﷺ โดยสายตาของท่านสามารถมองเห็นด้วยนूरของหัวใจที่อัลลอฮฺ ﷺ ได้ประทานให้กับท่าน ความบารอ์กัตเริ่มกระจ่างหลังจากที่ท่านได้เสียชีวิต ด้วยกับผลงานทางวิชาการที่ท่านได้ทิ้งไว้เป็นมรดกให้กับประชาชาติอิสลามซึ่งได้รับประโยชน์อย่างมากกับผลงานของท่าน”

ท่านอิมามนะวะวีย์ได้แต่งตำราหนังสือทุกแขนงสาขา เช่น ฟิQH ะหะดีษ ชะเราะห์หะดีษ มุศฎอละห์ อัลหะดีษ ภาษา และ เตาฮีด เป็นต้น และเป็นเอกลักษณ์พิเศษสำหรับตำราหนังสือแต่งของท่านคือเนื้อหาเข้าใจง่ายสามารถอธิบายได้อย่างเข้าใจ

อิมามอันนะวะวีย์ ได้ผลิตงานเขียนออกมามากมาย หนึ่งในชุดตำราที่ได้รับ ความเชื่อถือตลอดมาก็คือ คำอธิบาย เคาะเฮียะะ มุสลิม ซึ่งถือว่าเป็นคำอธิบายเคาะเฮียะะมุสลิม อันดับหนึ่ง คู่กับคำอธิบายเคาะเฮียะะ บุคอรีย์ ของอิมามอิบนุ ฮะญัวร์ อัล อัศกอลานีย (ชื่อฟัตหุ อัลบารีย) ท่านได้แต่งหนังสือชุดยิ่งใหญ่ในช่วงท้ายๆ ของชีวิต ใช้เวลาเพียงแค่ 2 ปี ท่านยังได้อธิบาย

เศาะเฮียะฮฺ บุคอรีอีกด้วย แต่ไม่เสร็จ ท่านก็เสียชีวิตเสียก่อน งานเขียนที่ได้รับความนิยมขึ้นต่อมาของท่านคือ “รียาฎ อัลศอลิฮีน” (อุทยานของคนดี) เป็นการนำอัลกุรอานและหะดีษมาจัดหมวดหมู่เป็นบทๆ ในเรื่องเกี่ยวกับความดีงามต่างๆ หนังสือชุดนี้ถูกนำไปอธิบายต่อโดยอุละมาอรุ่นหลังที่น่าสนใจคือคำอธิบายของ “เชค มุฮัมมัด ศอลิหฺ อัล อุษัยมีน”

สำหรับหนังสือฟิกฮ์ที่ชื่อ “อัล มัจญมูอ” ของท่าน ได้รับความเชื่อถืออย่างสูง แม้จะเรียบเรียงไม่เสร็จสิ้นก็ตาม หนังสือชุดนี้ถือว่าเป็นหนังสือสารานุกรมทางฟิกฮ์คู่กับหนังสือ “อัลมุขเนีย” ของอิบน์ กุฎามะฮฺ จากมัซฮับฮัมบะลียะฮ์ ซึ่งหนังสือทั้งสองชุดนี้ไม่ได้จำกัดตัวเองอยู่กับมัซฮับของผู้แต่ง แต่เป้าหมายก็คือการนำเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับอัลกุรอานและอัซซุนนะฮฺ ส่วนที่แพร่หลายมากที่สุดคือ การนำหะดีษที่ครอบคลุมคำสอนอิสลามทั้งหมดมาลำดับไว้ เรียกว่า

“สี่สิบ หะดีษ” หรือรู้จักกันในชื่อ “สี่สิบหะดีษ อัลนะวะวียะฮ์” ส่วนหนึ่งจากตำราที่เลื่องลือ ซึ่งท่านอิมามอันนะวะวียะฮ์ ได้แต่งไว้ คือ 1- ชัรหฺ เศาะเฮียะฮฺ มุสลิม 2- รียาฎ อัลศอลิฮีน 3- อัล-อัชการ 4- ตะหรัรูล อัลฟาซล ลิกิตาบ อัล ตัมบีย 5- อัล อีรชาด ฟิ อุลุมิลหะดีษ 6- อัล ตีบยาน ฟิ อาดาบหะมะละติลกูรอ 7- อัลฟะตาวา 8- อัล เราฎะฮฺ 9- ชัรหฺ มุฮัซซับ หรือ กิตาบ อัล มัจญมูอ เป็นต้น (Zafir Hasan bin al Jabaān, 2008 : 11-12)

อิมามอัชชาฮาบีได้กล่าวว่า “ท่านอิมามอันนะวะวียะฮ์ด้วยความดีนและทุ่มเทอย่างสูงกับความยำเกรงและการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ท่านขัดเกลตาตนเองด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และอิบาดะฮ์ต่อพระองค์และละทิ้งสิ่งคลุมเครือทำให้ตัวเองเป็นฮาฟิซ (hafiz) หะดีษในทุกแขนงสาขาวิชา ท่านอิมามอันนะวะวียะฮ์เป็นบุคคลหนึ่งที่เชี่ยวชาญในวิชาหลักไวยากรณ์อาหรับและหลักภาษา และได้แต่งตำราหนังสือในด้านที่เกี่ยวข้อง (‘Abd al-Ghānī al-Daqr: 2005 : 47)

อะห์หมัด ราติบ (Aḥmād Ratib, 1982 : 27-28) กล่าวว่า ผลงานที่เป็นตำรางานเขียนของท่านอิมามอันนะวะวียะฮ์มีมากมายมีทั้งตีพิมพ์ต่อเนื่องมีการเขียนด้วยมือและยังมีตำราหนังสือเล่มอื่น ๆ ที่สูญหายตามที่ได้ระบุไว้ในหนังสือ “al-Tarkhis Bi al-Qiyām” ดังนี้ คือ

1. ตำรางานเขียนที่ถูกตีพิมพ์ เช่น

1. อัลอัชการ (al-'Adhkar) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ฮิลยาต อัลอับรอร (Hilyāt al-'Abrār)
2. อัลอัรบะฮีน หะดีษาน อัลนะวะวียะฮฺ (al-'Arba'ūn Ḥadīthan al-Nawawīyyāt)
3. อัลอิชารัต อิลลา บะยาน อัสม่า อัลมุบะฮะมาต มิน รียาฎ อัลหะดีษ (al-'Ishārat 'Ilā Bayān 'Asmā' al-Mubhamāt min Rijāl al-Ḥadīth)

4. อัลอิตดาฎ ฟิ อัลมะนาสิก (al-‘Iddaṭ fi al-Manāsik)
5. บุستان อัลอาริฟีน (Bustān al-‘Ārifin)
6. อัลติบยาน ฟิ อะดาบ หัมลาต อัลกุรอาน (al- Tibyān Fi

’Adab Hamlat al-Qur’ān)

7. ตัสหิห อัลตันบิห ฟิ อัลฟิกฮ อัลชาฟิอี (Tashīḥ al-Tanbīḥ Fi al-Fiqh al-Shāfi‘ī) (al-Zarkalī : ผู้แต่งหนังสืออัลอิลาม (al-‘I ‘lām) ได้กล่าวว่า ชื่อเดิมของตำรานี้ คือ อัลตันบิห อะลาม่า ฟิ อัลตันบิห (al-Tanbīḥ ‘Alā Mā Fi al-Tanbīḥ) (‘Abd al-Ghanī al-Daqr, : 1987 : 75)

8. อัลตักريب วา อัลตัยสิร ฟิ มุศฎอละหฺ อัลหะดีษ (al-Taqrīb Wa al-Taysīr Fi Muṣṭalaḥ al-Ḥadīth)

9. ตัหซิบ อัลอัสม่า วา อัลลุกฮอต (Tahdhīb al-‘Asmā’ Wa al-Luqḥāt)

10. อัลตะกออิก (al-Daqa‘iq)

11. เรากฎอฎ อัลฎออลิบิน ฟิ อัลฟิกฮ (Raudaṭ al-Ṭālibīn Fi al-Fiqh)

12. รียาฎ อัลศอลิหีน มิน กะลาม สัยยิด มุรสะลีน (Riyāḍ al-Ṣāliḥīn Min Kalām Sayyid al-Mursalīn)

13. ชะเราะหฺ อัลมััจญ์มูอ ลี อัลชีรอซี (Sharḥ al-Muḥadhdhab li al-Shīrāzī)

14. อัลมะกอสิด ฟิ อัล อะกิดาต วา อัลเตาฮิด (al-Maqāsīd Fi al-‘Aqīdat Wa al-Tawḥīd)

15. มะนาร อัลฮุดา ฟิ อัลวัคัฟ วา อัลอิบติดาอ ฟิ อัลตััจญ์วีด Manār al-Hudā Fi al-Waqf Wa al-‘Ibtidā’ Fi al-Tajwīd

16. อัลมันษุรอต ฟิ อัลฟิกฮ (al-Manthūrāt Fi al-Fiqh)
มินฮาจญ์ อัลฎออลิบิน (Minhāj al-Ṭālibīn)

17. อัลมินฮาจญ์ ฟิ ชะเราะหฺ ศอเหียะฮฺ มุสลิม (al-Minhāj Fi Sharḥ Ṣaḥīḥ Muslim) หนังสือมีทั้งหมด 5 เล่ม

2. ตำรางานเขียนที่ถูกคัดลอกโดยการเขียนและหนังสือที่ศูนย์หาย (Ahmad Rātib Hammūsh, 1982 : 28-29) เช่น

1. อัลอิรชาด (al-‘Irshād)

2. อัลอือญาซ (al-‘I‘jāz)

3. ตะหรัร อัลฟาซ อัลตันบิห (Taḥrīr al-Fāz al-Tanbīḥ)

4. อัลตาร์คีส ฟิ อัลกียาม ลี อัฮล ฟิฏุล (al-Tarkhīs Fī al-Qiyām Li 'Ahl al-Fadl)
5. ญะมียะฮ์ อัลสุนนัต (Jami' al-Sunnat) (บางส่วน)
6. คุลาศอต อัลอะห์กาม มิน มุฮิมมาต อัลสุนัน วา กุอวาอิด อัลอิสลาม (Khulāṣat al-'Ahkām Min Muhimmāt al-Sunan Wa Qawā'id al-'Islām)
7. ชะเราะฮ์ อัลบุกอรี (Sharḥ al-Bukhārī) (บางส่วน)
8. ชะเราะฮ์ อัลตันบียะฮ์ (Sharḥ al-Tanbīh) (บางส่วน)
9. ชะเราะฮ์ อัลสุนัน อะบี ดาวูด (Sharḥ al-Sunan 'Abī Dāwūd)
10. ชะเราะฮ์ อัลวะสีต (Sharḥ al-Wasīt) (บางส่วน)
11. ฎอบะกอกุ อัลฟูรกอญ (Ṭabaqāt al-Fuqahā')
12. มุกตะสร ออะซัด อัลฆอบะฮ์ (Mukhtasar 'Asad al-Ghābat)
13. มุกตะสร อัลติบยาน วา อัลมะวาอิซ (Mukhtasar al-Tibyān Wa al-Mawā'iz) หนังสือต้นฉบับ
14. มุกตะสร ฎอบะกอกุ อัลชาฟิอียะฮ์ ลี อิบน์ ศอลิห (Mukhtasar Ṭabaqāt al-Shāfi'iyyat Li 'Ibn Ṣālah)

15. มะนากีบ อัลชาฟิอียะฮ์ (Manāqib al-Shāfi'iyyat)

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับผลงานวิชาการของท่านอิมามอันนะวะวี ยังมีหนังสือที่เป็นผลงานของท่านอิมามอันนะวะวีอื่นๆ อีกมากมายถูกกล่าวไว้โดยท่านอับดุล อัลฆอนีย์ อัลดักร์ ในหนังสือชื่อว่า “al-'Imām al-Nawawī” และท่านอิบน์ อัลอัฏฏอญ ในหนังสือของท่านชื่อว่า “Tuhfat al-Talibīn” ซึ่งมีดังนี้

1- หนังสือที่เป็นผลงานของท่านอิมามอันนะวะวีที่ถูกกล่าวโดยท่านอับดุล อัลฆอนีย์ อัลดักร์ (Abd al-Ghani: al-Daqr, 1987 : 45-46) ในหนังสือชื่อว่า “al-'Imām al-Nawawī” มีดังนี้

1. อัลตะห์กีก (al-Taḥqīq)
2. อัลฟะตาวา (al-Fatawā)
3. อาดีบ อัลมุฟตี วะ อัลมุสตัฟตี ('Adab al-Muftī Wa al-Mustaftī)
4. มุกตะสร อาดีบ อัลอิสติสกอ (Mukhtasar 'Ādāb al-'Istisqā')
5. รออู อัลมะสาลี (Ru'ūs al-Masā'il)
6. ตุหฟาฏ อัลฎอลิبيين อัลฟะฎออิล (Tuhfat Ṭullāb al-Fadā'il)
7. มัสอะละฮ์ ตักسیم อัลฆอนาอิม (Mas'alat Takhmīs al-Ghanā'im)
8. มุกตะสร อัลตัซนีบ (Mukhtasar al-Tadhniḥ)
9. มัสอะละฮ์ นียยัต อัลอิฆติรอฟ (Mas'alat Niyyat al-'Iḡtirāf)

2. ผลงานที่ถูกกล่าวโดยท่านอิบนุ อัลอฏฏอร ในหนังสือของท่าน คือ ตูฮฟะตุอฏฏอลิบิน “Tuhfat al-Ṭalibīn” มีดังนี้

1. อัลตัยสิร์ ฟิ มุกตะสัร อัลอิรชาด ฟิ อุลุม อัลหะดีษ (al-Taysīr fi Mukhtasar al-’Irshād fi ‘Ulūm al-Ḥadīth)
2. อัลอุมดาต ฟิ ศอเหียะหุ อัลตันบิฮ (al-’Umdat fi Ṣaḥīḥ al-Tanbīh)
3. อัลมะนาสิก อัลษาลิษ วะ อัลรอเบียะอ วะ อัลคอมิส วะ อัลสาดีส (al-Manāsik al-Thālith Wa al-Rābi’ Wa al-Khāmis Wa al-Sādis)
4. กิตาบ อัลกียาม (Kitāb al-Qiyām)
5. อัลเราะฎาฮียะฮ์ ฟิ มุกตะสัร ชาเราะหุ อัลราฟิอีย (al-Rauḍat Fi Mukhtasar Sharh al-Rāfi’i)
6. อัลอินาด อะลา หะดีษ อัลอะมาล บิ อัลนียายัต (al-’Isnād ‘Alā Ḥadīth al-’Amāl bi al-Niyyāt) (ส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้)
7. อัลอะหุกาม (al-’Iḥkam) (ส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้)

3.2.5 การยอมรับและการชื่นชมของอุละมาอ์ต่อท่านอิมามอันนะวะวี

มีบรรดาอุละมาอ์จำนวนมากได้ยกย่องท่านอิมามอันนะวะวีในเรื่องอัคลากหรือจริยธรรมจากการปฏิบัติตัวของท่าน ตำราหนังสือที่เป็นงานเขียนของท่านด้วยองค์ความรู้ที่เต็มไปด้วยผลงานส่งผลให้ท่านเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย อิมามอัชชาซาบีได้กล่าวว่า “ท่านอิมามอันนะวะวีเป็นบุคคลที่เต็มไปด้วยองค์ความรู้ด้านหะดีษ ด้านฟิกฮ์ ด้านภาษา และ ด้านอื่นๆ และท่านเป็นที่รู้จักในบรรดาอุละมาอ์ที่มีคุณลักษณะซุฮุดและเป็นบุคคลที่ซอและหิในการแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ และท่านสวมใส่เสื้อผ้าธรรมดาๆ ท่านใช้ชีวิตอยู่แบบเรียบง่าย อิมามอันนะวะวีมีรูปร่างหน้าตาเหมือนคนบ้านนอกทั่วไป ถ้าหากคนไม่เคยเห็นหน้าตาของท่านเขาคงจะนึกว่าเป็นคนบ้านนอกที่มาเที่ยวในเมือง เนื่องจากไม่มีสัญลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์บ่งบอกถึงเป็นผู้อาलिหรืออุละมาอ์ ซึ่งบุคลิกภาพตัวท่านเองก็เป็นคนวาร์อไม่ถือตัว และซาฮิดโดยไม่แสดงตนให้ผู้คนรับรู้” (Abd al- Ghani al-Daqr, 2005 : 148)

ท่านอิบนุ อัล อฏฏอร ศิษย์เอกของอิมามอันนะวะวี ได้กล่าวว่า “ท่านเป็นผู้รักษาและท่องจำ (ทรงชนะทางฟิกฮ์ของ) มัชฮับฮาฟิฮ์ทั้งในหลักการ หลักพื้นฐาน และประเด็นรองๆ ลงมา แต่ท่านยังเป็นผู้มีความรู้ในทรงชนะของเหล่าเศาะฮาบะฮ์และตาบิอีน ท่านมีความรู้ในสิ่งที่อู

ละม้ายเห็นพ้องต้องกันและที่พวกเขาเห็นแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลนี้ทั้งหมด ท่านคือผู้ดำเนินตามวิถีทางของอูลละมาอ์ยุคแรกของอิสลาม”

ในฟิกฮฺ มัซฮับ ซาฟีอียันั้น มีอูลละมาอ์ที่โด่งดังในมัซฮับนี้สองท่านที่ถูกเรียกว่า “อัส ซัยคอน” หรือเซคทั้งสอง คืออิมามอันนะวะวีและอิมามอัลร็อฟิอีย ทั้งสองท่านมีการให้พรศนะบางอย่างที่แตกต่างกัน ผู้เล่าเรียนทางมัซฮับซาฟีอียบางท่านชอบอิมามอัลร็อฟิอียเพราะว่าใกล้เคียงกับวิถีคิดทางฟิกฮฺของมัซฮับซาฟีอียมากกว่า แต่ก็มีจำนวนมากที่ชอบพรศนะของอิมามอันนะวะวี อันเนื่องจากท่านมีความรู้ที่ลึกซึ้งในวิชาหะดีษมากกว่า แม้ว่าอิมามอันนะวะวี จะสังกัดอยู่กับฟิกฮฺ มัซฮับอัลฮาฟีอีย แต่ท่านไม่ใช่มุตะอัศซิบ (ผู้คลังโคลัมมัซฮับ) ดังนั้น จึงพบในงานเขียนของท่านไม่ได้ตามพรศนะของมัซฮับซาฟีอียเสมอไป ดังที่จะพบได้ในหนังสืออัลมััจญมูอ์ และคำอธิบายเศาะเฮียะ มุสลิมของท่าน ด้วยความยืนหยัดบนแนวทางและวิถีปฏิบัติของท่านอิมามอันนะวะวี กลายเป็นแบบอย่างของบรรดาอูลละมาอ์ที่เลื่อมใสในการปฏิบัติตาม ท่านอิมามอัลสุบกี (al-Subki) ได้กล่าวว่า “ท่านอิมามอันนะวะวีคือแบบอย่างในบรรดานักซาดิ (ผู้สมณะ) บรรดาอูลละมาอ์ส่วนใหญ่ถือว่าท่านอิมามอันนะวะวีคือกุดวะห์ (แบบอย่าง) ด้านการอิบาดะห์ก็เช่นกัน ในยุคนั้นท่านอิมามอันนะวะวีคือหนึ่งในบรรดาอูลละมาอ์ที่มีอาจเปรียบเทียบกับทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ศาสนา ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ ด้านจริยธรรมต่างๆ” และท่านอิมามอัลสุบกีได้กล่าวอีกว่า “การที่จะได้รับการยกย่องเสมือนท่านมุฮยิดดินอันนะวะวีต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ สาม ประการ” คือ หนึ่ง ต้องสละเวลาให้ว่างจากการทำงานทางโลก สอง แต่งตำราหนังสือโดยต้องอาศัยตัวช่วยในการแต่งตำราซึ่งประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การทบทวนวิชาความรู้ การเข้าหาอูลละมาอ์ทุกแขนง สาขาวิชาซึ่งสิ่งดังกล่าวถ้าปราศจากการสละเวลาในการทุ่มเทด้านการศึกษาเป็นไปได้อย่างที่จะได้ฉายาว่าเป็นปราชญ์ที่ชำช่อง สาม มีจิตใจที่บริสุทธิ์มองโลกในแง่ดี มีคุณลักษณะซาดิ (สมณะ) วัรอ (หลีกเลี่ยงจากสิ่งคลุมเครือ) ปฏิบัติศาสนกิจอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดริศมีหรือนูรจากอัลลอฮฺ และสำหรับผู้ที่สามารถรวบรวมสามประการดังกล่าวนี้ อัลลอฮฺจะประทานความมรณะแก่เขา (Hafiz Shamsu al-Din al-Sakhawi, 2005 : 29)

กอฎี ศอฟดู อัลอุสมานี (Qaḍī safdu al-Uthmani) ได้กล่าวว่า “ท่านซัยคอะห์หมัด บิน คอฟาญะห์ ท่านมีฉายาว่า ชิฮาบุดดีน (Shihabuddin) ท่านได้กล่าวว่า ฉันได้ฝันและได้เจอกับท่านรอซูลุลลอฮฺ และฉันได้เอยถามท่านว่า ท่าน(นบี)มีความคิดเห็นอย่างไรกับหมู่บ้าน “นาวา” ท่านนบีก็เลยกล่าวตอบว่า “หมู่บ้านนะวา มีอูลละมาอ์” และฉันก็ลังเลใจว่าจะเป็นใคร และฉันก็เลย

เอเยกามอีกว่า ไซ้ผู้ที่เขียนหนังสือรียาฎ อัศศอลิหีน¹⁰ และท่านนบีก์เอเยตอบว่าไซ้แล้ว” และท่านชัยคฺ ซำสุตดีน (Shamsuddīn) เจ้าของตำราหนังสือ ดุรารุล บิหาร์ (Duraru al-Bihar) ท่านได้กล่าวว่า “ท่านอิมามอันนะวะวียฺเป็นบุคคลที่ซำฮิดเหนือกว่าฉัน” (Hafiz Shamsu al-Dīn al-Sakhawī, 2005 : 34-35)

อาบูซำการียา อัล-มะนะวียฺ (Abu Zakariyā al-Manawī) ท่านกล่าวว่าจากท่านวา ลียฺ อาบิ ซุรอหะหฺ อัล-อิรอกียฺ¹¹ (Abi thur‘ah al-‘Iragī) ท่านได้กล่าวว่า “ท่านอิมามอันนะวะวียฺเป็นอุ ละมาอฺที่สอนหนังสือโดยมียีน (Jin) มาเรียนและศึกษากับท่านด้วย โดยท่านบอกว่ามีไซ้ท่านคนเดียวที่ กล่าวมีอุละมาอฺท่านอื่นๆ หลายคน” และท่านชัยคฺอาบูอัล-อับบัส อะห์หมัด บิน มุฮัมหมัด บิน สาลิม บิน อัลหะซัน อัซซำฟิอียฺ ท่านได้กล่าวว่า “ท่านนบีก์อัยฎุรเคยพบกับท่านอิมามอันนะวะวียฺและมีไซ้ เพียงครั้งเดียวเป็นหลายๆ ครั้ง” (Hafiz Shamsu al-Dīn al-Sakhawī, 2005 : 40)

3.3 บทบาทของท่านอิมามอันนะวะวียฺ

เมื่อกล่าวถึงสภาพสังคมในช่วงศตวรรษที่เจ็ดซึ่งเป็นช่วงระหว่างท่านอิมามอันนะวะวียฺ ได้กำเนิดและไซ้ชีวิตอยู่สองแห่งคือ ณ หมู่บ้านนะวะวาและเมืองดะมัสกัส หมู่บ้านนะวะวาเป็นภูมิลำเนา สถานที่เกิด ท่านไซ้ชีวิตอยู่กับครอบครัวได้ถึงเมื่ออายุ 18 ปี หลังจากนั้นบิดาของท่านได้นำพาไปยัง เมืองดะมัสกัส (Damascus) เพื่อไปไซ้ชีวิตอยู่กับบรรดาอุละมาอฺ ซึ่งเป็นความไฝ่ฝันของบิดาที่มีความปรารถนาอยากไห้บุตรเป็นผู้มีความรู้ (Abd al-Haiy bin Ahmad, 1986 : 5/355)

ท่านอิมามอันนะวะวียฺมีบทบาทมากมายท่านอุทิศทั้งแรกกายและแรงใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ท่านซึ่งสามารถอธิบายดังนี้

3.3.1 ด้านการเมือง

ท่านอิมามอันนะวะวียฺไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการเมือง แต่ท่านอิมามอันนะวะวียฺนั้น กำเนิดในช่วงปลายของการปกครองสมัยราชวงศ์อับบาสียะฮ์ ท่านอิมามอันนะวะวียฺกำเนิดในปี ฮ.ศ. 631 และได้เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 676 ส่วนราชวงศ์อับบาสียะฮ์เริ่มปกครองในปี ฮ.ศ. 132 และสิ้นสุดการปกครองในปี ฮ.ศ. 656 (Abd al-Hamid bin Salih, n.d. : 5) ในปลายศตวรรษที่หกของการ

¹⁰ ชื่อตำราหนังสือของท่านอิมามอันนะวะวียฺ ที่ขึ้นชื่อและเป็นหนังสือเรียนที่แพร่หลาย

¹¹ เจ้าของหนังสือฟิกฮฺ ตันกียิ อัลลู่บับ (تَنْكِيَةُ الْبَابِ)

ปกครองราชวงศ์อับบาซียะฮ์เต็มไปด้วยพิตนะฮุความปั่นป่วนมากมาย เช่น บุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามกฎของการปกครองก็จะถูกทำร้ายตามฆ่าและถูกอธรรม (Maḥmūd Shākīr. 2000 : 7/5)

ท่านอิมามนะวะวะรีนเป็นบุคคลที่กล้าเผชิญหน้ากับบรรดากษัตริย์ด้วยความกล้าหาญ ท่านจะตอบโต้และกล่าวต่อหน้ากษัตริย์โดยยึดแนวทางที่เป็นข้อบัญญัติในทางศาสนาและหากท่านไม่สามารถจะเผชิญด้วยตนเองท่านจะเขียนหนังสือส่งไปถึงกษัตริย์ซึ่งมีข้อความที่เป็นการชี้แนะให้ปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและใช้ถ้อยคำสละสลวย ครั้งหนึ่งที่ท่านอิมามอันนะวะวะรีได้เขียนจดหมายส่งไปยังกษัตริย์ที่ชื่อว่า บัรุดดีน (بَدْرُ الدِّينِ) ในสารจดหมายนั้นท่านได้เขียนข้อความเพื่อเป็นการตักเตือนในเรื่องของการคอร์ปชั่นหรือการกินงบประมาณของแผ่นดิน (al Suyūṭī, 1988 : 66) ท่านอิมามนะวะวะรีมีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ และท่านได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวไว้ในโองการพระองค์ที่ว่า

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ﴾

(سورة ال عمران : 110)

ความว่า “พวกเจ้านั้น เป็นประชาชาติที่ดีซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติโดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ดี และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดี และศรัทธาต่ออัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์อัลอิหมรอน : 110)

จากอายะฮ์ข้างต้นอัลลอฮ์ ﷻ ทรงได้ให้เกียรติแก่ประชาชาติมุสลิมว่าเป็นประชาชาติที่ดีที่สุดจากประชาชาติทั้งหลาย แต่การที่จะได้ซึ่งการเป็นประชาชาติที่ดีเลิศนั้นย่อมมีเงื่อนไข และหน้าที่ ซึ่งหน้าที่หนึ่งของประชาชาติที่ดีเลิศนั้น คือ การสั่งใช้ในสิ่งที่ดีและห้ามปรามในสิ่งที่ชั่ว นั่นถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับประชาชาติที่ดีเลิศ หรือ เป็นบทบาทและหน้าที่สำคัญสำหรับมุสลิมทุกคน สนับสนุน สั่งใช้ ตักเตือนในเรื่องของความดีงามและคุณธรรม และห้ามปรามในสิ่งที่ชั่วร้ายและอบายมุขต่างๆ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى
الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾

(سورة المائدة : 2)

ความว่า “และพวกจงช่วยเหลือกันในสิ่งที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาป และเป็นศัตรูกันและพึงกลัวเกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรุนแรงในการลงโทษ”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ : 2)

ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีขึ้นในสังคมกลุ่มที่เรียกร้องสู่ความดีและห้ามปรามความชั่ว ซึ่งกลุ่มชนเหล่านั้นเป็นกลุ่มชนที่จะประสบความสำเร็จ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(سورة آل عمران : 104)

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำสิ่งที่ชอบและห้ามมิให้กระทำสิ่งที่มีชอกและชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(สุเราะฮ์อัลอิมรอน : 104)

หลักฐานจากตัวบทของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กระชับให้ประชาชาติมุสลิมสั่งใช้ในสิ่งที่ดีและห้ามปรามในสิ่งที่ชั่วถือได้ว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ศรัทธา ดังหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จากท่านอบีซาอิด อัลคุดรี ﷺ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

(أخرجه رواه مسلم، 1981: 49)

ความว่า “ใครก็ตามในหมู่พวกท่านที่เห็นความชั่วร้ายเขาจงเปลี่ยนแปลงมันด้วยมือของเขา หากเขาไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขาและหากไม่สามารถก็ด้วยใจของเขา และนั่นคืออิมานที่อ่อนแอที่สุดแล้ว”

(บันทึกโดย Muslim, 1981 : 49)

3.3.2 ด้านสังคม

สังคมเป็นสุขเมื่อคนในสังคมนั้นร่วมกันทำความดี ท่านอิมามนะวะวีได้อุทิศตนเพื่อสังคม โดยสามารถสรุปในมุมมองของด้านต่อไปนี้

1. อุทิศความรู้และวิชาการ คือ ช่วงเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ที่เมืองดะมัชกัสท่านอิมามนะวะวี ได้อุทิศความรู้ของตนเพื่อสอนให้กับบุคคลที่สนใจจะศึกษาโดยการจัดระเบียบให้สังคมมีคุณภาพด้านการการศึกษาและการใช้ชีวิต ที่มีคุณภาพ ซึ่งผู้ที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข จำเป็นที่จะต้องพัฒนาการศึกษาให้เกิดขึ้นกับตนเองให้มาก เพื่อให้ตนเองสามารถรู้เท่าทันในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในฐานะที่ "การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน และคนก็เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบ้านเมือง" ให้มีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคตชีวิตกับการศึกษาเป็นเรื่องที่ไม่สามารถจะแบ่งแยกออกจากกันได้ เพราะชีวิตก็คือกระบวนการศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม และเข้าใจโลกมากยิ่งขึ้น ซึ่งโลกแห่งการศึกษานั้นเป็นโลกที่ไร้พรมแดนไม่จำกัดการเวลา ไม่จำกัดเพศวัย หรือชนชั้นวรรณะ (Abd al-Hamid bin al-Salih, 2008 : 18-19)

การลงทุนทางการศึกษา ถือว่าเป็นการลงทุนที่ให้ผลคุ้มค่ามากที่สุด และให้ผลคุ้มค่ามากกว่าการลงทุนด้านอื่นๆ ความรู้ที่ได้จากการศึกษานำไปใช้ได้ตลอดชีวิต การศึกษา คือ กระดูกสันหลังของศาสนา คือ แร่ธาตุอันสำคัญยิ่งของอารยธรรมอิสลาม คือ นวัตกรรมทางวิชาการที่มหัศจรรย์มากที่สุด และคือ เครื่องมือที่จะนำพาอิสลามทะยานไปข้างหน้าได้อย่างไร้ขีดจำกัด ด้วยอนุมัติของอัลลอฮ์ ﷻ การศึกษาที่ไม่อาจทำให้คนเรามีคุณธรรมจริยธรรม ศีลธรรมทางศาสนาในชีวิตประจำวันและวิถีชีวิตนอกห้องเรียนของผู้เรียน ไม่มีอิทธิพลของคำสอนจากศาสนาเข้าไปกำกับพฤติกรรมของเขาทุกอย่างแล้ว การศึกษานั้นก็เป็นสิ่งที่ไร้คุณค่าและไม่มีความหมายใดๆ ต่อมนุษย์อีกต่อไป และนี่คือ ภารกิจอันดับแรกของการศึกษาในอิสลามที่จะต้องปลูกฝังลักษณะดังกล่าวลงไปให้ในสายเลือดแห่งการเป็นมนุษย์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในการดำรงอยู่ในสังคมแห่งสันติสุขหากมองในเชิงวิเคราะห์ต่อความตกต่ำและความเปลี่ยนแปลงในด้านลบของมุสลิมในปัจจุบันโดยโยงใยกับการศึกษาในสถาบันต่างๆ ที่ได้เสนอตัวเองรับใช้ประชาชาติอิสลามทาง

วิชาการ เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าล้วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่อ่อนแอและหลงทาง อាកาศพิการทาง ปัญญาและอัมพาททางความคิด ส่งผลลัพธ์ออกมาเป็นการแตกแยกทางความเชื่อมาในวัตถุ ด้วยเหตุนี้ท่านอิมามนะวะวีย์จึงอุทิศตนเองเพื่อที่จะพัฒนาสังคมมุสลิมด้วยการ สอนหนังสือและเผยแพร่สารแห่งอัลลอฮ์ ﷻ และวิจนะของท่านศาสดา ﷺ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัล กุรอานว่า

﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ
دَرَجَاتٍ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

(سورة المجادلة : 11)

ความว่า “อัลลอฮ์จะทรงยกย่องเทอดเกียรติแก่บรรดาผู้ ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น และอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อย่างยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(สุเราะฮ์อัลมญาตอะละห์ : 11)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยกสถานะของบรรดาผู้ศรัทธาและผู้มีความรู้ให้เหนือกว่ามนุษย์ โดยทั่วไปในความประเสริฐ โดยพระองค์ทรงยกสถานะให้ทั้งในดุนยา และในอาคิเราะฮ์ ด้วยการตอบแทนสิ่งที่เขาได้ขวนขวายมาด้วยความรู้นั้น ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ความรู้ เรียกร้องเชิญชวนไปสู่ อัลลอฮ์ หรือ การทำอะมัลด้วยความรู้ของเขา โดยแต่ละคนก็จะมีระดับชั้นที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความศรัทธาและความรู้ของเขา และจากหลักฐานจากหะดีษของท่านนบี ﷺ

﴿فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ
الْبَدْرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ
الْأَنْبِيَاءِ، وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا
دِرْهَمًا، وَلَكِنْ وَرَثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ
بِحِظٍّ وَافٍ﴾¹²

(رواه أبو داود، 1986: 3740)

¹² อัลอัลบานีย์ ระบุว่า เป็นหะดีษศอฮิฮ์ สุนันอะบูดาวูด , (al-Albaniy, 1998 : 1/137)

ความว่า “ความประเสริฐของผู้รู้ที่โดดเด่นเหนือผู้ปฏิบัติบา
 ตะฮฺ เปรียบเสมือนความประเสริฐของดวงจันทร์ในคืนจันทร์
 เพ็ญ ที่โดดเด่นเหนือดาวดวงอื่นๆ และแท้จริงบรรดาอุละมาอ
 คือทายาทผู้รับมรดกจากบรรดานบี และแท้จริงบรรดานบี
 ไม่ได้ทิ้งมรดกแม้แต่หนึ่งดีนาร์หรือหนึ่งดิรฮัม แต่ทว่าพวกเขา
 ได้ทิ้งมรดกแห่งความรู้ ดังนั้นผู้ใดรับมรดกแห่งความรู้ (จาก
 พวกเขา)แท้จริงเขาได้รับเอาส่วนแบ่งที่ครบถ้วนสมบูรณ์”

(บันทึกโดย Abu Daud, 1986 : 3740)

ความเปลี่ยนแปลงและความยิ่งใหญ่ของอิสลามจะกลับคืนสู่ประชาชาตินี้อีกครั้งหนึ่ง
 ก็ด้วยการหวนกลับสู่เส้นทางเดินที่มีชื่อว่า “การศึกษาและการขัดเกลาจิตวิญญาณแบบอิสลาม” ที่
 แท้จริง ทั้งในแง่ของศาสตร์ทางปรัชญา วิธีการ และเป้าหมาย และนี่เป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วน
 ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา การอบรม การฝึกฝนชีวิตอิสลามให้แก่ลูกหลาน เยาวชนมุสลิม
 คุณครู ผู้ปกครอง บิดามารดา ผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้าน จะต้องหันมาสนใจ และมาทุ่มเทสรรพกำลังทุก
 อย่าง เพื่อการปฏิรูปการศึกษามากกว่าที่จะคิดคำนวณเพียงค่าหัวรายปี แล้วปล่อยให้ทุกอย่างเป็น
 ภาระของสังคม โดยหาใครรับผิดชอบไม่ได้เลย

ความรู้มีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์อย่างไร ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อการ
 พัฒนาสังคมให้มีคุณภาพในการดำเนินใช้ชีวิต

- ก. สังคมมีความปรารถนาต่อการศึกษา
- ข. สังคมมีความปรารถนาต่อจริยธรรม
- ค. สังคมมีความปรารถนาต่อศาสนา

2. ท่านได้แต่งตำรางานเขียนด้านวิชาการ คือ อิมามอันนะวะวีย์ ได้แต่งตำรา
 เขียนมากมาย¹³ เริ่มตั้งแต่อายุ 25 ปี จนถึงเสียชีวิต (656 – 676 ฮ.ศ. / 1257 – 1277 ค.ศ.) ท่านอิ
 มามอันนะวะวีย์ได้อุทิศทั้งร่างกายและแรงใจทุ่มเทสุดความสามารถในการแต่งหนังสือตำราจำนวน
 หนังสือที่ท่านได้เขียนโดยประมาณ 160 เล่ม (‘Abd al Ghani al Daqr, 2005 : 73) หนังสือตำรา
 ต่างๆ ที่ท่านอิมามนะวะวีย์เป็นที่ยอมรับในบรรดาอุละมาอและประชาชาติมุสลิม หนังสือตำราของอิ
 มามอันนะวะวีย์ที่โดดเด่นมากสำหรับประชาชาติมุสลิมที่ยึดตามแนวทางมัซฮับของอิมามอัชชาฟีอีย์
 คือ “Minhaj al-Talibin” เป็นหนังสือฟิกฮ์ที่มีรายละเอียดครอบคลุมทุกปัญหาทางศาสนาจากกล่าว
 ได้ว่าเป็นตำราหนังสือที่สุดยอดแห่งองค์ความรู้ หลังจากนั้นมื่ออุละมาอรุ่นหลังแต่งตำราหนังสือโดย

¹³ ตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ หน้า 87-101

อาศัยต้นแบบตำราหนังสือของอิมามอันนะวะวี๊ยะเป็นการชำระหรืออธิบายเสริมชื่อหนังสือ “Tuḥfat al-Ṭalibin” ของชัยคอบินุหะญูร์¹⁴ และตำราหนังสือ “al-Nihāyat” แต่งโดยชัยคอบินุหะญูร์ อมลีโดยการอ้างอิงจากหนังสือ “Minḥāj al-Ṭalibin” ของอิมามอันนะวะวี๊ยะ (Maḥyudīn Yaḥya, 1987 : 971)

3.3.3 ด้านศาสนา

ศาสนาเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์สังคม เป็นเรื่องความเชื่อ ศาสนาโดยทั่วไปแล้วถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมวัฒนธรรมที่แยกจากกันไม่ได้ หากสังคมใดขาดศาสนาหรือศาสนาขัดแย้งกัน ทำให้ศาสนาเกิดความวุ่นวายสังคมนั้นไม่สามารถดำรงอยู่ได้ บทบาทที่สำคัญของท่านอิมามอันนะวะวี๊ยะ ด้านศาสนา คือ การอุทิศเวลาทั้งหมดทุ่มเทกับการศึกษาท่องจำหนังสือตำราต่างๆ มากมายศึกษาความรู้กับอุละมาอ์หลายท่านความขยันและมั่นเพียรของท่านอิมามอันนะวะวี๊ยะกับการศึกษาหาความรู้ที่ตะมัซซัคตลอดระยะเวลา 28 ปี ท่านไม่ได้ออกไปเที่ยว ณ สถานที่ใดเลยเว้นแต่ไปประกอบพิธีฮัจญ์หลังจากที่ท่านมาศึกษาที่ตามัสกัซสองปี บทบาทด้านศาสนาของท่านอิมามอันนะวะวี๊ยะสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เป็นผู้วินิจฉัยปัญหาศาสนา หรือ เรียกว่ามุฟตี (Mufti)
2. เป็นอุละมาอ์รับหน้าที่สอนหนังสือ ณ สถาบันอัลอัสซอโรฟิยะห์โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ
3. เป็นอุละมาอ์ที่แต่งตำราหนังสือมากกว่า 160 เล่ม โดยประมาณความรู้ของท่านเปรียบเสมือนมหาสมุทรเขียวชาญทุกแขนงสาขาและมีความจำเป็นเลิศ (‘Abd al-Ghānī al-Daqr, 1987 : 73)

14 อะฮ์หมัด บิน มุฮัมหมัด บิน อะลี บิน ฮะญูร์ อัลฮัยตะมีย

3.3.4 ด้านการตะวะฮฺ (การเผยแผ่อิสลาม)

ท่านอิมามอันนะวะวีย์เป็นผู้ที่ไม่ละเลยในเรื่องการชักชวนสู่ความดีและห้ามปรามในเรื่องของความชั่ว อิมามอันนะวะวีย์ มิได้มีความจริงจังในแง่วิชาการเท่านั้น เมื่อเผชิญกับความอธรรมบนหน้าแผ่นดิน ท่านไม่ยอมเจียบ แต่ได้ยืนขึ้นเพื่อหลักการอิสลาม แม้กระทั่งการตักเตือนผู้ปกครองทั้งหลาย วิธีหนึ่งที่ท่านนิยมทำก็คือการส่งจดหมายไปตักเตือนผู้ปกครองเหล่านั้น บางครั้งท่านได้ร่างจดหมายถึงผู้ปกครอง โดยเซ็นร่วมกับอุละมาอ์ท่านอื่นๆ จากสำนักฟิกฮ์ต่างๆ ครั้งหนึ่งท่านเคยเขียนสารไปยังกษัตริย์เมืองดามัสกัสคือมาลิกซอฮิร (Zahir) ท่านได้กล่าวว่า “จงปกครองอย่างยุติธรรม ห้ามทุจริตต่อประชาชน” (Zafir Hasan bin al Jabaān, 2008 : 21)

ท่านได้คัดค้านความอยุติธรรมของผู้ปกครองหลายๆ ครั้ง ครั้งหนึ่ง ซุลฏอน(สุลต่าน)ในเมืองที่ท่านอาศัยอยู่ต้องการให้อุละมาอ์ทุกคนออกฟัตวาเก็บทรัพย์สินกับประชาชนเพื่อต่อสู้กับมองโกล แต่ท่านเป็นอุละมาอ์คนเดียวที่ยังไม่ยอมออกฟัตวาให้สุลต่านจึงให้นำตัวอิมามอันนะวะวีย์มาถามถึงเหตุผล ท่านตอบว่า “ฉันรู้ว่า ท่านเคยเป็นทาสของอมีร์ บันดุการ์ และท่านไม่เคยมีทรัพย์สินใดๆ มาก่อนเลยแต่แล้วอัลลอฮฺ ﷻ ได้ให้ความโปรดปรานกับท่าน และท่านได้กลายเป็นผู้ปกครอง ฉันได้ยินมาว่า ท่านมีทาสชายถึงหนึ่งพันคน และแต่ละคนมีสายรัดด้วยทอง และท่านยังมีทาสหญิงอีกสองพันคน แต่ละคนมีเครื่องประดับที่เป็นทอง หากท่านได้จ่ายมันทั้งหมดและได้ปล่อยทาสชายของท่านด้วยสายรัดผ้าแทนสายรัดทอง และท่านได้ปล่อยทาสหญิงพร้อมเครื่องนุ่งห่มโดยไม่มีเครื่องประดับเพชรนิลจินดา แล้วฉันจะฟัตวาให้ท่านสามารถเก็บทรัพย์สินจากประชาชนได้” กรณีนี้ แม้ว่าอิมามอันนะวะวีย์ จะเห็นด้วยกับการรวบรวมทรัพย์สินในการต่อสู้ แต่ท่านเห็นว่าต้องเก็บตามวิธีการที่ถูกต้องเท่านั้น สุลต่านโกรธแค้นมากและได้ขับไล่ท่านออกจากเมืองดามัสกัส ท่านได้จากไปอยู่หมู่บ้านนะวะา บรรดาอุละมาอ์พยายามขอให้ท่านกลับมาอีกครั้ง แต่ท่านปฏิเสธการคัดค้านใดๆต่อผู้ปกครองที่อธรรมของท่านมีผลกระทบสูงมาก อันเนื่องจากท่านเป็นอุละมาอ์ที่อิสระ ไม่รับเงินเดือนจากใคร มีวิถีชีวิตที่พอเพียง การคัดค้านของท่านจะได้รับการสนับสนุนจากอุละมาอ์และมวลชนมุสลิมเสมอ (al-Suyutiy, 1988 : 66 -73)

3.4 การเสียชีวิตของอิมามนวะวีรีย

อิมามอันนวะวีรียเสียชีวิตเมื่ออายุ 46 ปี ก่อนที่ท่านจะเสียชีวิตท่านได้เดินทางไปมักกะฮ์เพื่อไปประกอบกิจการฮัจญ์พร้อมกับบิดาและมารดาของท่าน และได้ไปอาศัยอยู่ชั่วคราวที่เมืองมาดีนะฮ์เป็นเวลา 15 เดือน ในช่วงชีวิตของท่านอิมามอันนวะวีรียท่านได้ประกอบศาสนกิจเกี่ยวกับฮัจญ์สองครั้ง (al-Nawawi, 2004 : 22) อิมามอันนวะวีรียได้กลับไปยังบ้านเกิดของท่าน คือ หมู่บ้านนะวา ก่อนที่ท่านจะกลับมาบ้านท่านได้ไปเยี่ยมสุสานของบรรดาอุละมาอของท่าน และท่านได้ขอพรต่อเอกองศ์อัลลอฮฺ ﷻ ในคุณค่าที่ท่านได้ศึกษาความรู้กับบรรดาอุละมาอของท่านพร้อมด้วยหลังน้ำตาหลังจากนั้นท่านได้ไปเยี่ยมมัสยิดบัยตุลมัคดิส (Baitul Maqdis) จากนั้นแล้วท่านก็เดินทางกลับไปยังหมู่บ้านนะวีรียหลังจากที่ท่านอาศัยอยู่ ณ หมู่บ้านนะวาท่านก็ล้มป่วยไม่นานมทั้งก็เสียชีวิตกลับสู่ความเมตตาของอัลลอฮฺ ﷻ ในวันที่ 24 เดือน ราญับ ฮ.ศ. 676 สุสานของท่านอิมามนวะวีรียฝังอยู่ที่หมู่บ้านนะวา (al-Sadiqi, n.d. : 6) ก่อนที่ท่านอิมามอันนวะวีรียจะเสียชีวิตท่านได้กล่าวกับครอบครัวของท่านที่เป็นญาติพี่น้องว่า “ห้ามมิให้ใครไปสร้างสิ่งใดที่สุสานหลังจากที่ฉันได้เสียชีวิตไปแล้ว” หลังจากนั้นก็มีญาติที่เป็นผู้หญิงได้ฝ่าฝืนถึงอิมามอันนวะวีรีย และท่านก็ได้ห้ามมิให้สร้างสิ่งใด ณ สุสานของท่าน (Abd al Ghanī al Daqr, 2005 : 197)

Prince of Songkhro
Pattani Campus